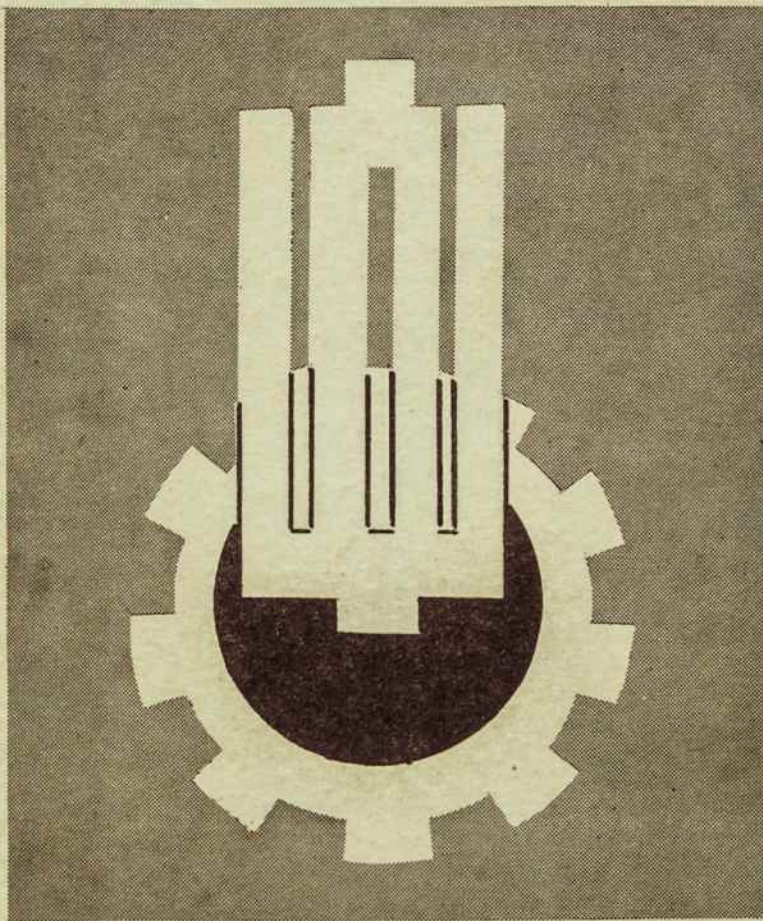

TECHNIKOS ŽODIS

Nr. 1 (30) VASARIS 1954 IV metai

Leidžia: ALIAS Chicagos Skyriaus
Spaudos Sekcija

Redaguoja: Redakcinė Kolegija

Prenumerata: \$ 2.00 metams,
\$ 1.00 pusmečiui. Atskiro nu-
merio kaina 20¢

TECHNIKOS ŽODIS

"THE ENGINEERING WORD"
Published by the American
Lithuanian Engineers and
Architects Association,
Chicago Section.

Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos (ALIAS) ir
Pasaulio Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos (PLIAS) organas
su skyriumi "Laivininkystė ir Žvejyba - Lietuvos Jūrininkų Sąjungos
Užsiėnyje organas"

Technikos darbuotojų nepriklausomas laikraštis

Redakcijos ir administracijos adresas: Address:
T Z c/o K. Burba 1023 N. Keystone Ave, Chicago 51, Ill. USA
Tel. BELmont 5-7792

Nr. 1 (30)

VASARIS - FEBRUARY 1954

IV metai -- volume

10 BŪDŲ NUMARINTI ORGANIZACIJĄ

1. Neik į susirinkimus.
2. Jei eini, eik pavėluotai.
3. Nepalankiam orui esant, geriau vi-
sai nesirodyk.
4. Nuėjęs į susirinkimą, stenkis rasti
klaidų valdybos ir narių darbuose.
5. Niekad neįeik į valdybos organus,
nes lengviau yra kritikuoti, nei už-
dėtas pareigas gerai atlikti.
6. Būk nepatenkintas, jei tave neiš-
rinks į valdybą, tačiau pakliuvęs
jon, niekad nesilankyk į valdybos
posėdžius.
7. Pirmininkui norint sužinoti tavo
nuomonę, kuriuo nors klausimu, at-
sakyk, kad nieko neturi ką pareik-
šti.
8. Po susirinkimo kiekvienam nuro-
dyk, kaip reikėjo reikalus praveisti.
9. Nepersistenk ką nors darydamas,
bet, jei kiti nariai parodo savo su-
gebėjimą, protestuok, kad ši orga-
nizacija yra valdoma vienos klikos.
10. Neskubėk mokėti nario mokesčio,
o dar geriau visai nemokėk.

Šie "patarimai" buvo duoti žurnale
"TECHNICIAN", kurie, atrodo, ir
mums kaip tik tinka.

A. S.

Į Skaitytojus ir Bendradarbius

(Naujųjų Metų angoje)

1953 m. JAV ūkio istorijoje buvo atžymėti kaip aukščiausio gerbūvio metai. Tai gali patvirtinti ir TŽ administracija. Skaitytojų (jų 2/3 gyvena JAV) neatsilyginimas už laikraštį ir nesirūpinimas savąja spauda buvo rekordinis. Metų gale TŽ net negalėjo pasirodyti, rugpiūčio mėn. Nr. 8 (29) buvo paskutinis.

Statistika rodo, kad skaitytojo susidomėjimas TŽ yra tiesioginiai proporcingas (1) jo nuotoliui nuo "lietuviybės sostinės" Chicagos, (2) jo izoliacijai bei fiziniam atskirumui nuo bendravimo su tautiečiais bei vienminčiais, (3) jo amžiui ir (4) atvirkščiai proporcingas jo materialiniam gerbūviui. Atrodo, kad ir noras informuotis apie kitus pradeda blėsti nusistovėjus darbo ir gyvenimo sąlygom ir gilinantį į savo siaurą profesiją arba čia įgytą "hobby."

Nežiūrint tų "sutemų" dabartinis TŽ kolektyvas pasiryžo, dar kartą persitvarkius ir atsipeikėjus po kelių asmenų pasitraukimo smūgių, vėl imtis darbo. Ypatingas akstinas tam buvo gausybė laiškų kurie ėmė plaukti redakcijoje po ilgesnio TŽ nepasirodymo. Tai buvo raginantieji, pamokantieji, pikti, užjaučiantieji ir klausiantieji laiškai. Šitas TŽ numeris yra jų nuopelnas ir atsakymas jiems. Šiuo metu redakcijoje susirinko nemaža įdomios medžiagos iš Kanados, Clevelando, Detroito, Philadelphijos, Vokietijos ir Chicagos. Tačiau jei mūsų kasa bus tuščia tai su apgailėstaviu teks tais straipsniais pripildyti redakcijos krepšį.

Savo piniginius sunkumus TŽ nori ir toliau spręsti ne prenumeratos kėlimu

(ji lieka kaip ir anksčiau \$2 metams) bei atskirų mecenatų suradimu, bet pakartotinu (gal paskutiniu) atsišaukimu į skaitytojus: **Gerbiamieji, jei norite kad TŽ ir toliau eitų, tai prašome susimokėti skolas** bei š.m. prenumeratą, praneškite savo tikslų adresą ir pagal išgalės bendradarbiaukite plunksna. Tie elementariniai skaitytojų įsipareigojimai turi būti įsisąmoninti kiekvieno PLIAS, ALIAS bei Liet. Jūr. Sąjungos Užsienyje nario. TŽ likimas yra rankose tų skaitytojų, kurie nori kad laikraštis eitų, jį skaityti ir net jame rašo, tačiau piršot nepajudina savo prenumeratos sumokėjimui bei kaimyno ir bendradarbio paraginimui. Laikraštis, remiamas atskirų mecenatų arba kad ir turtingų valdybų bei centrų (šiuo atveju TŽ net ir to negali tikėtis) yra pasmerkta išnykimui, **tik gyvų skaitytojų, apjungtų viena idėja, užnuguris yra sveikas pagrindas bet kokiam laikraščiu tarpt.** Kaip tik į šios jungiančios idėjos pilną supratimą mes čia ir apeliuojame. Mūsų jungtis yra sava profesinė spauda. TŽ jau įnešė į lietuvišką kultūrinį gyvenimą nemažą indėlį ir, skaitytojų bei bendradarbių visumos vedamas, su šviesia viltimi žengia į savo ketvirtuosius metus.

Zemiau duodame 1953 m. lapkričio 30 d. ALIAS Chicagos Skyriaus 3-jų Revizijos Komisijos narių pasirašytojo akto ištraukas:

"Patikrinus Technikos Žodžio piniginę atskaitomybę, kuri rasta tvarkoje, teko pastebėti, kad kasoje tuo metu (1953-8-7) buvo tik \$197.89. Žinant, kad laikraščio vieno numerio išleidimas kai-

nuoja apie \$110-120 (12-kos puslapių, ankstyvesnio formato Red.), tokia nežymi suma kasoje kelia susirūpinimo. Į laikraščio leidimo išlaidas įeina jo surinkimas, popieris, atspausdinimas ir išsiuntinėjimas, priskaitant taipgi eilei numerių pasiskirstančias raštinės išlaidas. Susirūpinti yra ko, nes tuometinis kastos stovis telaidavo vieno numerio išleidimą. Nuogaštavimas pasirodė ne be pagrindo, nes iš tikrųjų po to vienas numeris ir teisėjo. Gal būt bus surinkta dar vienam numeriui išleisti, o toliau?... ALIAS Chicagos Skyrius yra mūsų laikraščio leidimo iniciatorius ir beveik pagrindinis jo leidėjas (tiksliau sakant

pavienių asmenų iniciatyva Red.). Būtų tikrai apgailėtinas reikalas, jeigu Chicagos Skyriaus Valdyba tuoj pat nesiimtų iniciatyvos pastatyti TŽ ant tvirtesnio pagrindo. Tam kelių yra ir būtų negarbė visiems mūsų kolegoms, kurie turėdami neblogas pajamas, leistų sužlugti savam laikraščiui, juo labiau, kad ir skaičiumi mūsų sąjunga yra palyginti gausi. Galima būtų ir kitus skyrius paraginti prisidėti prie lėšų organizavimo; galima būtų laikraščio prenumeratą įjungti į nario mokesčių, kuris faktinai ir yra leidžiamas veiklai palaikyti. Galima, aišku, ir kitokiais būdais lėšų sukelti, o sukelti jas reikia..."

PLIAS UŽDAVINIAI BENDRUOMENĖJE

Pasaulio Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjunga iki šiol rodė didelio gyvumo kaip tremtyje taip ir emigracijoje. Tačiau yra ir pavargimo bei suabejojimo reikšminių dėl organizacijų skaitlingumo, jų veiklos tikslingumo ir konkrečių uždavinių stokos.

Kad tokios nuotaikos neįtekmėtų PLIAS Naujųjų Metų angoje tikslu paryškinti jos specifinius aktualiauosius uždavinius, jų konkretumą bei reikalingumą įvykdyti šiuo laiku.

Tenka turėti mintyje, kad organizacijų kolektyve tos iš jų, kurios pajėgia įvykdyti savo tikslus specifinius uždavinius, gali būti naudinga veiksmu visos bendruomenės gyvenime; organizacijos gi, kurios nepaslinkdamos vykdyti savo specifinių uždavinių griebiasi nesavo darbo, laikui bėgant neteks pagrindo ir energijos savo veiklai.

Čia todėl ir mėginama paminėti, kas yra tie specifiniai PLIAS uždaviniai, su tikslu duoti impulsų aktyvesnei PLIAS veiklai ir paryškinti kuo PLIAS gali būti naudingas visai lietuvių bendruomenei.

Patys aktualieji PLIAS uždaviniai, atrodo, galėtų būti suskirstyti į sekančias grupes:

1. ruošti planus Lietuvos supramonimui, aktyviai dalyvaujant Lietuvos Ūkio Atstatymo studijų komisijos darbuose,

2. skatinti lietuvių bendruomenės, o ypačiai jaunimo, dėmesį techninėm profesijom bei amatams,

3. informuoti mūsų bendruomenę apie technikos pažangą bei išsivystymą ir interpretuoti jos reikšmę bendruomenės gyvenimui,

4. ugdyti narių tarpą solidarumo ir aukštos profesinės etikos dvasią, savitarpėje dalintis profesiniais patyrimais.

Lietuvos supramoninimas yra konkretus, tikslingas ir neabejotinai pirmaeilis siekimas. Tam reikia jau dabar labai intensyviai ruoštis, sudarant tikslingus planus.

Einant dinaminės ekonomikos keliu, tai būtų nesunkiai įvykdoma ir ekonominis krašto lygis būtų labai žymiai pakeltas.

Lietuvos supramoninimą vykdant bū-

tų realizuotas netiktai ekonominis principas — kuo geriausiai ir kuo daugiausiai gaminti — bet būtų patenkinti ir kiti du principai: tautinis ir socialinis. Tautinis principas laimėtų, kadangi žmonių gerbūvio kėlimui būtų pajungiami savi gamtiniai energijos šaltiniai, būtų naudojamos pirmoje eilėje savos žaliavos ir įmonių steigimui būtų parenkama tinkama geografinė vieta, atsižvelgiant į gyventojų reikalus, žemės ūkio stiprinimą bei susisiekimo tinklo plėtimą. Socialinis principas laimėtų, naudojant savas darbo jėgas, savus specialistus, apsaugant juos nuo eksploatacijos svetimuose kraštuose, sudarant sąlygas gauti geresnių uždarbių pramonėje.

Organizuota PLIAS narių akcija sėkmingiausiai gali įvykdyti ir antrą uždavinį, sudomindama lietuvių bendruomenę, o ypačiai jaunimą, techninė profesijom bei amatais. Bendruomenei turi būti atskleista, kokios plačios pramonės plėtimo galimybės ir sąlygos bus Lietuvoje. Toje akcijoje reikia dinamizmo, konkretumo ir išminties. Dinamizmas padės sugriauti abejingumą pramonės galimybėms. Konkretumas visuomenėje sukels pasitikėjimo, išmintis padės sveikus pagrindus ekonomiškai tiksliai pramonės plėtimo planui.

Mūsų pramoninis progresas ilgai buvo stabdomas abejonės ir nepasisekimo baimės. Tokios rūšies konservatizmas ir neryžtingumas dabar atrodo kaip prasižengimas, nes buvo kapituliuojama be mažiausių pastangų išsikovoti savo tautinei bendruomenei geresnį ekonominį lygį.

Todėl reikėtų pavaizduoti mūsų jaunimui, kad ne žaliavų ar kapitalo trūko mūsų pramonei plėstis, bet paruošto žmogaus. Dabar be atvangos reikia ruošti inžinierių, technikų ir kvalifikuotų darbininkų kadrus, informuojant bendruomenės dirbančiuosius, kur turėtų krypti jų dėmesys, kuriais vakari-

niais kursais jie labiausiai turi domėtis, kurias studijas mūsų jaunimas turėtų pasirinkti ir į kurias pramonės sritis veržtis.

Trečiasis uždavinys yra duotas PLIAS nariams pačiu savo profesijos pasirinkimu.

Ketvirtasis PLIAS uždavinys, ūgdyti narių tarpe solidarumo dvasią, liestų S-gos vidaus gyvenimą. Profesinio solidarumo, sakytume lojalumo, dvasia mūsų inžinierių nedidelę šeimą padarytų labiau efektinga, vykdant savo uždavinius.

Vertinimo pagrindu kaip kriterijų imant profesinį patyrimą bei sugebėjimą, būtų duota didelių impulsų technikai pažangai. Tikro solidarumo dvasiai įgyvendinti reikia didelių pastangų iš visų PLIAS narių, kad pasiekus to aukšto inteligentinio laipsnio, kai žmogaus asmeniniai subjektyvūs aspektai nusileidžia objektyviam vertinimui. To pasiekus būtų laimėta didelė vertybė, kuri labai teigiamai atsilieptų į inžinierių ateities uždavinių realizavimą — dalinimasis savitarpyje profesiniais patyrimais turėtų būti visų profesinių susirinkimų pagrindinė programa. Visiems tiems uždaviniams sėkmingai vykdyti yra būtina remti ir palaikyti savo spaudos organą.

Kai Pasaulio Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjunga atliks bent dalį tų uždavinių, ji į lietuvių bendruomenės gyvenimą įsijungs labai konkrečiais darbais kaip pozityvus ir efektingas tos bendruomenės veiksnys.

KANADOS INŽINIERIAI IR ARCHITEKTAI

Šiuo metu visoje Kanadoje yra 20343 registruoti inžinieriai ir 3870 "engineers-in-training" (Ontario provincijoje 11176 ir 2200). Registruotų architektų visoje Kanadoje yra 1406 (Ontario prov. 300). Spėjama, kad dar tiek pat yra nelegalių architektų.

J.D.

Dipl. inž. ST. MAZILIAUSKAS, Boston

LIETUVOS PRAMONĖ

Tąsa iš TŽ Nr. 8 (29)

Lietuvos organinės žaliavos

“Lietuva yra žemės ūkio kraštas,” — nuolat visų kartojamas mūsų šalies apibudinimas. Savo laiku poetas J. Aistis buvo juokais pasiūlęs net paminklą pastatyti tam, kas pirmas šį trumpą ir teisingą mūsų tėvynės apibudinimą yra nusakęs.

Jei anksčiau žemės ūkio vyravimas žymėdavo to krašto neturtingumą pramoninių šalių atžvilgiu, tai šiuo metu vis labiau reiškia sotų ir gerą gyvenimą ir gausių organinių žaliavų šaltinį. Jei gyventojai tokio krašto yra pažangūs ir su versliška iniciatyva, toks žemės ūkio kraštas sukuria ir galingą savo pramonę — pilnam įvairiausių maisto produktų paruošimui, augalinių žaliavų sunaudojimui ir t.t.

Čia nesinori nukrypti į smulkesnius išvedžiojimus, kiek daug naujų puikių augalų galime labai sėkmingai savo krašte užsiauginti. Kai kurie jų labai tiks ir mūsų smėlingiems plotams. Tai bus nauji ir gausūs šaltiniai mūsų krašto pramonei.

J.A.V. ir kitur galime prisiziūrėti, kiek daug ir vis daugiau naudojama žemės ūkio kilmės žaliavų: augalinių ir gyvulinių riebalų, celiuliozės ir krakmolinių medžiagų, kazejino ir t.t., techninėje pramonėje. Pavyzdžiui, cukrinius augalus ir jų produktą — cukrų, daugybę įvairių krakmolinių arba, bendrai, angliavandeninių produktų galima labai įvairiai sunaudoti. Juos fermentuojant, labai lengvai gaunasi alkoholis, o iš šio ritasi visa eilė svarbių cheminės pramonės medžiagų. Be to, skir-

tingai pravedant fermentavimą, gaunasi taip pat daug įvairių cheminių medžiagų.

J.A.V. yra turtingiausias kraštas nafta, tačiau ir tai apie trečdalis jos butadijeno yra gaminama iš alkoholio. Butadijenas yra pagrindinė medžiaga gumos gamybai. Taip pat jis yra plačiai naudojamas nailonui ir kitoms plastinėms medžiagoms. Sovietų Sąjungoje butadijenas yra bene išimtinai gaminamas iš alkoholio.

Tarp daugelio įvairių techniškai reikšmingų cheminių medžiagų, kurios lengvai gaunamos iš alkoholio, yra ir etilenas. Jį polymerizuojant, šiuo metu yra gaminama gana svarbi sintetinė medžiaga — polietilenas.

Labai įvairus panaudojimas pramonėje yra gyvulinių ir augalinių riebalų. Vienur jie yra tiesiogiai naudojami, kaip žaliava, pavyzdžiui, muilo, kosmetikos gaminiams, metalų muilams, kurie vis labiau pritaikomi kaip tepalai, ir t.t. Kitur — atskyrus gliceriną, kuris yra taip pat reikšminga žaliava, jie chemiškai pakeičiami į įvairias skirtingas medžiagas. Pavyzdžiui, tuo būdu gaunami įvairūs sulfoniniai riebalinių rūgščių alkoholiai, reikšmingi plovimui, emulsijų gaminimui ir kt. Hidroksiluoiant ir epoksiduojant riebalus, gaunasi vertingos medžiagos vinilo plastizavimui ir t.t. Litijaus hidroksistearatas šiuo metu yra bene labiausiai mėgiama medžiaga universaliems mašinų tepalams gaminti.

Kokia puiki techninė žaliava yra kazejinas, fermentavimu arba rūgštimis

išskiriamas iš pieno! Jis labai vertingas sintetinių medžiagų: klijų, dažų, popierio, odos ir kitų, ūkiškai svarbių, medžiagų gamybai. Viena tik Hercules Powder Co. J.A.V. turėjo visą eilę kazejino fabriky, šiomis dienomis jų tris yra uždariusi dėl pakilusios pieno kainos ir įvežamo iš kitų kraštų pigesnio kazejino. Šia linkme galima būtų kalbėti begalo apie mūsų žemės ūkio gaminių pramoninę reikšmę.

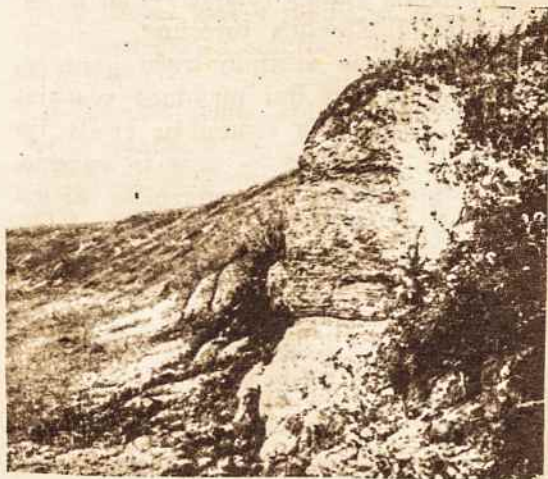
Tačiau gal didžiausia dalis visų mūsų žemės ūkio produktų bus sunaudojama maistui. Europos gyventojų prieaugliui smarkiai didėjant, jau šiuo metu išsimaistymo klausimas darosi vis aktualesnis. Čia pat gaminamo maisto vertė vis labiau kyla.

Daugelis Europos kraštų, pavyz., Olandija ir kt., anksčiau buvę tipiškai žemės ūkio kraštai, šiuo metu jau yra išauginę gana stambią pramonę, kuri padeda aprūpinti darbu gyventojų prieauglį, tačiau maisto produktų turi žvalgytis įsivežti. Senieji pramonės kraštai technikos pažangos, jų ilgo patyrimo ir konkurencijos pasėkoje gamina ir leidžia vis pigesnėmis kainomis pramonės gaminius — taip, kad žemės ūkio gamintojai mainų santykiuose ima jaustis vis išdidiesni.

Šių dienų žmogus vis labiau pamėgsta fabrikinio būdu paruoštą maistą ir gaminių įvairumą, nors jie ir eina iš to paties pirminio produkto. Kaip tik to paties nori ir maisto pramonė, kuri mūsų žemės krašte galėtų išaugti į gana stambią pramonę — vidaus poreiklavimui ir eksportui.

Žemės ūkio našumas labai didele dalimi priklauso nuo trąšų. Geriausios lioso žemės ir tai naudojamos nusialina, tuo labiau mūsų ne visur pakankamai derlingi morenos laukai. Bendrai, šiuo laiku yra sakoma: kiek dirvai duosi, tiek iš jos gausi.

Čia iškyla reikalas būtinai sukurti savo krašte trąšų pramonę. Nors ir rei-

Gipso atodanga Biržų apskr.

kės kai kurių žaliavų įsivežti, pav., fosforitų, kalio druskų, tačiau dėl trąšų gausaus sunaudojimo, jų transporto sunkumo ir pan., — trąšos aiškiai priklauso vietinės pramonės gamybai.

Jau šiuo metu kai kurių Europos kraštų žemė yra "šeriama" mineralinėmis trąšomis, palyginti, gana gausiai, žymiai daugiau, negu, pavyzdžiui, J.A.V., kur nėra jokio rūpesčio dėl gyventojų išmaitinimo ir net tneka kartais derlių "pristabdyti" (!). Pavyzdžiui, paskutiniaisiais praėjusiais metais Vokietijoje buvo sunaudota vienam akrui (ne hektarui!) 22 svarai azoto, 55 svarai fosforo ir 40 svarų kalio. Tuo tarpu J.A.V. 6.5 svarai azoto, 13 svarų fosforo ir 6.5 svarai kalio. Šie skaičiai reiškia kiekį azoto elemento arba kalio ir fosforo oksido. Imant svoriu, panaudotų įvairių druskų kiekiai gautųsi keliaripai didesni. Tačiau Olandijos žemė trąšų gauna dar daugiau — bene daugiausiai iš visų kraštų.

Žinoma, žemė su malonumu priimtų ir dar daugiau trąšų, ypatingai azotinių, kurių gamyba, palyginti, yra dar gana brangi.

Kalio druskos yra randamos kartu, kaip palydovės, su valgomąja druska. Jei ši pastaroji bus Lietuvoje atidengta,

— ko tikėtis galima realiai, — tai ir kalio druskų išteklius turėsime.

Kalbant apie azotinių trąšų gamybą, tenka prisiminti dvi pirmines svarbias žaliavas, kuriomis esame su visais lygūs ponai: tai yra — oras ir vanduo. Azoto kiekis ore ir vandenilio kiekis vandenyje siūlo cheminei pramonei neišsemiamus šaltinius įvairiausių ūkiškai svarbių medžiagų gamybai.

Deja, kol kas ši reikalą komplikuoja brangumas energijos, kuri reikalinga šių elementų išskirimui. Tačiau ir šia kryptimi yra šuoliais daroma pažanga. Nesustojant ilgiau prie kitų energijos šaltinių, čia tenka tik priminti atominę energiją. Ji jau yra mūsų dienų pilietė. Jei jos ūkiškas pritaikymas karo lietus. Jei jos ūkiškas pritaikymas karo ir konkurencijos sumetimais nebus slopinamas, tai jos panaudojimas plis nuostabiu greitumu ir ją turime jau į savo planavimus įkalkuliuoti.

Šiuo metu nebereikia jau urano ar kurio kito natūraliai radio-aktyvaus elemento atominės energijos gavimui; jau išmokta panaudoti įvairias kitas medžiagas, kurių yra visur apstu. Šiuo momentu atominės energijos technika labiausiai yra susirūpinusi, kaip pagaminti tikrai tinkamas keramikos medžiagas atominiam reaktoriui.

Iš dabartinių energijos šaltinių gal tik hidroelektrinės stotys savo vertę išlaikys, ir jų tinklas bus dar ilgą laiką vis plečiamas. Tačiau akmens anglis, žemės aliejus ir medis vis labiau ir labiau liks tik kaip vertingos pramoninės žaliavos.

Turint pakankamai pigios energijos ir galint patogiai ją transformuoti į įvairias jos formas, pagrindinių pramonės žaliavų šaltiniai tuomet atsiranda artimiausioje aplinkoje. Pavyzdžiui, iš aukščiau minėtų dviejų svarbių žaliavų gautas azotas ir vandenilis Haber-Bosch metodu gana sklandžiai yra sujungiamas į amoniaką. Amoniaką oksi-

duojant, gaunasi labai svarbi medžiaga, azoto rūgštis. Amoniaką jungiant su sieros rūgštimi, gaunasi amonio sulfatas, vartojamas trąšoms ir kt.

Sieros rūgštis, kuri yra viena iš svarbiausių ir dažnai naudojamų cheminių medžiagų, galėsime ir turėsime gamintis iš savo anhidrito ar gipso, sekdami anglų pavyzdžiu.

Amoniaką jungiant su anglies dvideginiu, gaunasi šlapalo druska, naudojama trąšoms ir sintetinėms medžiagoms gaminti.

Šiuo metu Fischer-Tropsch metodas gaminti benzina (gazoliną) iš anglies yra labai patobulintas ir vis dar tobulinamas. Iš tikro, šiuo metodu gazoliną gaunasi iš vadinamųjų vandens dujų, kurios gaunasi, leidžiant vandens garus per įkaitintą kokšą. Šias dujas, atskyrus degonį anglies dvideginio pavidalu, dar papildoma vandeniliu ir leidžia per katalizatorius aukšto spaudimo kameroje. Tačiau patobulintu metodu naudoja tiesiai vandenilio dujas ir sumaltą anglį su vandeniliu. Čia galima taip pat naudotis ir durpių, medžio ir kitų anglingų medžiagų miltelius. Šiuo sinteziu galima gaminti ne tik gazoliną, bet ir įvairiausių kitus angliavandenių, ūkiškai reikšmingas žaliavas.

Turint pigesnę energiją, galima būtų daugiau gaminti kalcio karbido, kuris gaunasi iš degintų kalkių ir kokso elektros krosnyse prie 3000° C. Iš jo, kaip žinome, gaunasi acetilenas, o iš acetileno — ilga eilė įvairių ūkiškai be galo svarbių cheminių medžiagų. Šia linkme galima būtų priskaičiuoti daugybę galimų mūsų vietos pramonei.

Tuo būdu turėsime pakankamai papildomų vietinių medžiagų savo pramonei, ypatingai tekstilės, kuri dėl jos gaminių gausaus sunaudojimo yra vietinio pobūdžio ir turi būti savo kraštui pakankama.

Tuo pat būdu turi būti išplėsta ir statybinių medžiagų pramonė, kuri yra

taip pat priskiriama prie vietos pramonės, ir turės būti pakankamai gausi, kad galėtų pilnai patenkinti gyventojų modernaus gyvenimo reikalavimus. Nekalbant jau apie klasinės statybos medžiagas, kaip cementas, plytos, stiklas ir t.t., kurių gamybai vietos žaliavų pilnai pakanka, šiuo metu gyvenime prigyja ir daugybė naujų medžiagų, kurias taip pat turėsime gamintis. Pavyzdžiui, medžiagos iš pluoštinio stiklo, rišant jį plastinėm medžiagom, įvairios statybinės plokštės — vidaus, lauko ir stogo dengimui, kurioms gaminti taip pat dažniausiai gana gausiai naudoja sintetines medžiagas, ir t.t.

Bendrai sakant, viską, kas tik bus gausiau vietoje sunaudojama, turėsime patys gamintis. Pagrindines gamybos sritis, kurios dažniausiai remiasi vietos žaliavomis, lydi antrinė pramonė, kuri didele dalimi yra pirmosios tarnybai arba šiaip gyvenimo reikalavimų užpildymui. Ši pramonė gali sau kai kurias reikalingas žaliavas ir įsivežti, pav., metalo, kuris, kaip žaliava, yra paruošiamas anglies arba rudviečių aplinkoje. Čia, žinoma, galima būtų kalbėti ir apie naują metalų paruošimą, tačiau tas labiau priklauso ateičiai.

VALGOMOJI DRUSKA LIETUVOJE

TŽ redaktoriaus vardu gautas sekantis laiškas:

Gerbiamasis!

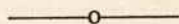
Beskaitydamas T.Ž., Nr. 8-29-1953, dipl. inž. St. Maziliausko straipsnį "Lietuvos Pramonė" radau užsiminimą, kad Lietuvoje galima tikėtis surastį valgomosios druskos.

Perskaitęs tuos žodžius prisiminiau, kad Lietuvoje surastos druskos pats esu matęs. Nebeprisimenu nei laiko kada buvo padarytas Marijampolėje, Gedimino g., gręžimas arteziniam šuliniumi, nei žemės sluoksnių eilės bei kaip giliai jis buvo padarytas. Druskos sluoksnis

buvo rastas virš 1 metro storumo. Ten pat buvo rastas sluoksnis akmens (vok. Schiefer).

Kiek prisimenu, apie tą gręžimą nebuvo pranešta Vytauto Didžiojo Universitetui ar kam nors iš geologų. Vėliau, statant Marijampolės Cukraus Fabriką, buvo padarytas kitas gręžimas, bet ar ten buvo rasta druskos negirdėjau. Tik prisimenu, kad šis gręžimas buvo padarytas visiškai tvarkingai — sudedant į eilę išgręžtus sluoksnius, kurie buvo persiūsti Kaunan.

Su tikra pagarba, T.Ž. skaitytojas
E. Bartininkas

RUDOJI ANGLIS LIETUVOJE

Dr. Albertas Tarulis, Washington, D.C.

1953 m. 8-1 d. "Drauge" paskelbė: "Bevertant JAV Kongreso Bibliotekoje sovietinius šaltinius specialiais klausimais, teko aptikti kiek žinių apie rud. anglies klodus Lietuvoje. Žurnale "Razvedka nedr" 1947 m. Nr. 3 paskelbti 1946 m. sudarytosios specialios komisijos preliminariniai darbų rezultatai. Buvo rasta, kad sritis su galimais rudosios anglies klodais tęsiasi nuo Klaipėdos iki Kretingos 2 iki 4 km. ruožu pagal Dangės tekumą. Tai buvo nustatyta, padarius daug gręžimų net iki 289 m. gilumo. Stačiame Dangės krante prie gvildžių anglis išeina į paviršių. Klodo storis yra nuo 0.10 m. iki 1.40 m. Smėlio ir molio sluoksnis virš anglies yra 9 iki 25 m. SSSR Mokslų Akademijos Mineralinio Kūro Institutas rado, kad anglies šiluminė vertė yra 3487 kcal ir tinka kūryklom. Komisijos nuomone, anglies klodai Gvildžių apylinkėje yra pakankami pradėti kasimus. Ji netgi numatė, kad būsiamasis Gvildžių angliakasių miestelis turės pakankamai vandens."

V. Fidleris, 24, Burns St., Nottingham, England, rašo:

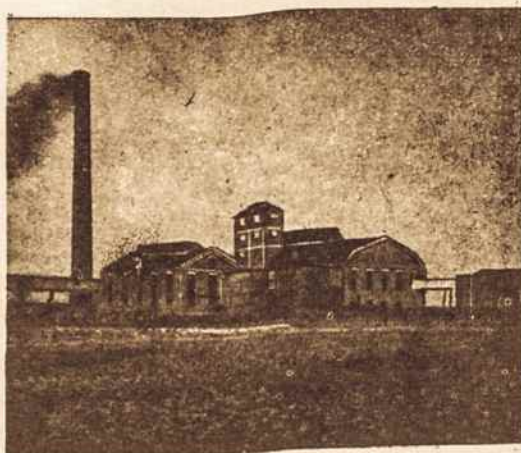
Su įdomumu perskaičiau T.Ž. pasirodžiusius straipsnius Lietuvos geologiją rišančiomis temomis. Gaila, kad žurnalo pobūdis ir dydis neleidžia šių temų išplėtoti tikra moksline kryptimi, o neabejoju jog tremtyje turi kur nors rasti lietuvių geologų bei paleontologų, turinčių priėjimą prie tikslesnių davinių. Šitų duomenų beieškodamas kreipiuosi į Jus, tikėdamas, jog galėsite mane suvesti į ryšį su lietuviu mokslininku, galinčiu padėti informacijom geologijos srityj. Pateisinimui savo galbūt keistoko elgesio tegaliu pasakyti jog aukštąjį mokslą tepradėjau tremtyj ir tai ne Vokietijoje, todėl apie Lietuvą ir jos mokslo žmones nežinau tiek, kiek teko užtikti tremties žurnaluose. Esu fizikas (Bachelor of Science iš Londono univ.) ir dabar studijuojau geologiją. Būčiau dėkingas, jeigu kas man suteiktų bibliografinių žinių apie išsamesnius, užsienij kur nors randamus, leidinius (bet kuria Europos kalba) liečiančius Lietuvos geologiją.

—o—

IŠ OKUPUOTOS LIETUVOS

—Lietuvos geležink. valdybos Vilniau skyriaus vyr. inžinieriumi, o vėliau geležinkelio techniku dėstytoju ilgą laiką dirbo tūlas Piskūnas, kuris nuslėpė savo tamsią praeitį. Jis pratempdavo paskaitose burž. nac. ideologiją, skiepėjo klausytojams kosmopolitizmą, atvirai keliaklūpščiavo prieš supuvusią Vakarų Europos ir Amerikos burž. kultūrą... (Tiesa).

—Apie 3000 darbininkų ir tarnautojų, dėka valdžios teikiamų kreditų, pasistatė sau individ. gyvenamuosius namus su bendru apie 140.000 kv. metrų plotu... (Sov. Litva).

Cukraus fabrikas Marijampolėje.

—1952 m. palyginti su 1950 m. vandenčių pajėgumas pakilo daugiau kaip 40 nuoš., elektros energijos, pagamintos komunalinėse elektrinėse — beveik 40 nuoš. Gyvenamųjų namų kapitalinio remonto apimtis per tą laiką padidėjo beveik 25 nuoš. Miestų ir rajonų centrų sutvarkymui 1952 m. išleista 35 procentais daugiau, negu 1950 m. Komunalinės statybinės organizacijos įvairių objektų kapitalinės statybos ir remonto darbų 1952 m. atliko 36 nuoš. daugiau, negu 1950 m.... 1952 m. sutvarkyta kelių bendro 315.000 kv. metrų ploto... (Tiesa).

—Kauno statybininkų atviras laiškas statybinių medžiagų pramonės ministrui N. Liubimceviui:

...Reikia pasakyti, kad pakankamo kiekio ir tinkamos kokybės statybinių medžiagų mūsų statybos dar negauna. Štai, pav., statybos aikštelei Nr. 3 šiomet I ketvirtyje pagal darbų apimtį reikėjo 1.600.000 plytų, o gauta tik 840.000. Keraminių konstruktyvinių blokų reikėjo gauti 95.000, o gavome tik 32.000 Čerpių mums reikėjo 23.000, o iki šiol negauta nė vienos čerpės... Kaip I ketvirtyje, taip ir balandžio mėnesį, mes vėl, stokodami statybinių medžiagų — plytų, čerpių ir kt., iš 15 darbo dienų prastovėjome be darbo 10 dienų.

Daug sutrūkdo darbą ir tai, kad gaunamos statybinės medžiagos yra mnekos kokybės... (Tiesa).

—Kauno "Koton" fabriko gaminių kokybė nuolat krinta. Pav. 1952 m. IV ketvirtyje fabrikas I rūšies gaminių pateikė 20 nuoš., o 1953 m. sausio mėn. tik 11 nuoš. Vasario mėn. I rūšies gaminių pateikta dar mažiau — tik 4,6 nuoš... (Tiesa).

—1952 m. sezoninis vieno 15-os jėgų traktorio darbo vidurkis respublikos MTS-yse buvo 252 ha... (Sov. Litva).

—Jonavos baldų fabrikas pristatė Maskvos "glavunivermagui" 26 vagonus bufetų ir stalų... Išviso 1953 m. per 4 mėnesius buvo nusiųsta į Maskvą apie 100 vagonų baldų. (Sov. Litva).

— Pokarinio penkmečio pabaigoje elektros gamyba Lietuvoje padvigubėjo, palyginti su prieškariniais laikais... Elektros suvartojimas ypač padidėjo Vilniuje — 320 nuoš... (Sov. Litva).

—1952 m. buvo išgrįsta bei išasfaltuota daugiau kaip 300.000 m² gatvių... Kaune ir Šiauliuose statomos miesto pirtys, prie Kauno — tiltas per Nemuną... (Vilniaus Radas).

— Kauno "Trikotažo" fabriko inž. Andrius Lozoraitis pasakojo per Kauno radiją apie darbo metodus fabrike.

—Vilniaus fabrikas "Komunaras" gamina vandens siurblius, kurie išvežami į Sov. Sąjungą. (Vilniaus Radas).

—1953 m. birželio 19 d. Vilniuje, Lietuvos Mokslų Akademijos posėdžių salėje inž. V. Ivanov gynė disertaciją tema: "Lietuvos vyraujančių durpių rūšių svarbesnieji cheminiai-technologiniai rodykliai" chemijos mokslų kandidato laipsniui gauti. Oponentais buvo LTS-Mokslų Akademijos narys-korespondentas prof. V. Ruokis ir chem. mokslų kand. doc. K. Daukšas. J.V.

RADIJO IR TELEVIZIJOS ŽINIOS

—Los Angeles'e neseniai buvo demonstruojama 3-jų išmierų televizija. Specialūs imtuvai panaudoja du katodinių spindulių vamzdžius ir paveikslą suveda į 3 x 4 pėdų dydžio ekraną. Žiūrovai gauna gilumos efektą tik užsidėję polaroidinius akinius.

—Radijo teleskopas pastatytas Cambridge'io Universitete, Anglijoje, gali prasiskverbti į erdvę 6 milijardų šviesos metų, t.y. 3 kartus toliau, kaip 200 colių Hale teleskopas, pastatytas Palomar observatorijoje, Californijoje.

—"Radio Corp. of America" pasisakė, kad jei federalinė įstaiga (FCC) duotų leidimą spalvotai televizijai, tai pramonė galėtų pereiti prie spalvotų televizijos imtuvų gamybos po kokių 9-12 mėnesių, tačiau tokie imtuvai pradžioje būtų brangūs.

—Vokiečiai gamina radijo imtuvus ir dviračiams. Garsiakalbį įtaiso į priekinės lempos apvalkalą, baterijas po sėdinę, o patį aparatą po vairuojamų rankenų.

—Ispanų pirmoji televizijos stotis pastatyta Madride, pradėjo bandomąjį perdavimą. Antroji stotis planuojama Barcelonoje, o trečioji Bilbao.

—Komunistinė Čekoslovakija numato greit pastatyti pirmąją televizijos stotį netoli Pragos. Pabrėžiama, kad visos dalys bus pačių čekų pagamintos.

—20% visų televizijos ir radijo aparatų JAV pagaminta Chicagoje. Philadelphia yra antroje vietoje. Po to seka New Yorkas ir Syracuse.

—Typingame JAV televizijos aparate yra apie 1600 įvairių dalių, apie 2000 lituotų sujungimų ir apie 30 lempučių.

A S.

ALIAS Philadelphijos skyr. 1953 m. lapkričio m. 14 d. sueigos dalyviai. Iš kairės į dešinę (sėdi): H. Šatinskas, J. Stelmokas, P. Kačionis, V. Mošinskis, N. Birulis, J. E. Gudavičius, C. S. Cheledenas, W. E. Norton-Norkus, A. Jurskis, Ed. Binkevičius, A. N. Jovaiša, A. Romanauskas ir P. Baltakis. (Stovi): Z. Knystautas, J. Šatas, L. K. Jurskis ir K. Gasparėnas.

SIŪLOMAS ŽENKLELIS

Architektas J. Stelmokas (Philadelphia, Pa. JAV) laiške TŽ redakcijai rašo:

Pasaulio Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjunga yra pakankamai sena turėti savo ženklą, kuris kaip simbolis jungtų visus lietuvius inžinierius ir architektus visame pasaulyje. Čia siūloma mintis gimė mūsų skyriaus pirmininko Prof. A. Jurskio galvoje ir buvo mano išvystyta čia patiektoje formoje. Manau, kad ženklelis turėtų būti bendras visokiais vardais, visuose kontinentuose egzistuojančiom lietuvių inž. bei arch. draugijoms. Idealu būtų prvesti ženklelio konkursą. Tačiau esame taip pla-

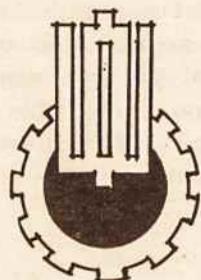
čiai pasiskirstę po kontinentus, kad vargu pavyktų surinkti į vieną vietą reikalingą jury komisiją. Ženklelis padės mūsų mažytei šeimai dar labiau suartėti. Būtų malonu, kad PLIAS bei ALIAS kolegos pareikštų savo nuomones.

Prof. A. Jurskis laiške TŽ'ui ženklelio klausimu rašo: Ženklelio dydis turėtų būti 0.8 x 1.2 cm² tai maždaug organizacijų priimtas dydis, tinkamas į atlapą segti. Arch. J. Stelmoko siūlymui visiškai pritariu ir skaitau, kad ženklelis yra labai vykęs, nes paprastas ir prasmingas. Garbės narių ženklelin

siūlau į juodą emalio lauką įsegti mažą deimančiuką.

Redakcijos pastabos:

Atrodo, kad Philadelphijos kolegos bus pralaužę ledus ir pasisakę senai pribrendusiu klausimu. Siūlome kitiems siūsti TŽ redakcijai savo siūlymus brėžinių bei nuotraukų pavidale. Skyrių narių susirinkimai turėtų šį klausimą apsvaistinti ir paskelbti savo nuomonę. PLIAS Centro Valdyba turėtų formaliai tą klausimą išrišti specialios komisijos pagalba. Komisija remtusi paskelbtais daviniais bei siūlymais. Arch. J. Stelmoko ženklelis yra tikrai vykęs.

Siūlomo PLIAS ženklelio aprašymas: Gedimino stulpai simbolizuoja architektūrą taip kaip krumpliaratis technika. Spalvos: Gedimino stulpai ir krumpliaratis — auksinė, vidurys juodo emalio.

PLIAS'o Centro Organų Rinkimai

Rinkimai vyko susirašinėjimo būdu per išstisus 1953 metus. Kandidatų buvo išstatyta: valdybon 8, reviz. kom. 8, garbės teism. 9. Iš 429 registruotų narių balsavo 46%. Organų kadencija nustatyta dviem metams. Išrinkti: Centro Valdybon: Algirdas Didžiulis — 106, Stasys Dirmantas — 134, Jonas Jurkūnas — 101, Steponas Kolupaila — 143, Jonas Šimoliūnas — 152 (visi ALIAS Chicagos skyriaus nariai). Revizijos Komisijon: Stasys Kudokas — 110, Algirdas Nasvytis — 100, Pijus Zuris — 128 (visi Cleveland'o skyriaus). Garbės Teisman: Vaclovas Birutis — 71, Alfonsas Jurskis — 89, Julius Gravrogkas — 141.

Skundų negauta. Rinkimams išleista apie 50 dolerių. Laikinoji Valdyba reikalauja padėką daug pasidarbavusiai Rinkimų Komisijai, ypatingai jos Pirmininkui P. Zuriui ir Sekretoriui P. Drasučiu. Aktyviausiai dalyvavo Anglijos nariai — jų balsavo 64% ir Bostono skyrius — 62%. Bostoniečiai patiekė kandidatus į Centro valdybą kolektyviai. Visiems balsavusiems kolegoms ir naujai išrinktiems PLIAS'o centro organams Laikinoji Valdyba linki sėkmės.

S. Dirmantas

PLIAS Laikinosios V-bos
Vice-Pirmininkas.

VOKIETIJOJE

Dipl. inž. Br. Banaitis (17a Heidelberg — Kirchheim Postlagernd) siūsdamas savo linkėjimus ir sveikinimus ALIAS Chicagos Skyriaus Valdybai ir T.Ž. Redakcijai rašo: "...T.Ž. yra gyvas ryšys tarp visų plačiai po įvairius kontinentus išblaškytus lietuvius inžinierius. Aš nekantriai laikiu kiekvieno naujo T.Ž. numerio ir atsidėjęs jį perskaitau. ...Nuo 1953 m. rugpiūčio pradžios gyvenu ne stovykloje bendroje salėje su 60 asmenų kartu, bet privačiai pasisamdytame kambaryje. 1953 m. tris kartus krausčiausi po stovyklas. Už kelių mėnesių gal pakvies mane į emigracinę komisiją..."

B.B. emigracija dėl ligos buvo atidėta, tuo tarpu jo šeima jau keli metai kaip gyvena JAV

Dipl. inž. P. Narutis iš Boblingen rašo:

"Džiaugdavausi ir džiaugiuosi kiekvienu TŽ numerio pasirodymu. Po nuolatinės svetima kalba techniškai literatūros įvargusį akis perskaičius TŽ atsigauna ir atsigaivina. Tas ypač būtina tremties sąlygose. Kartais net ima baimė: o gal sekantis numeris nebepasirodys..? Bet dar technikai idealizmo nepristigo. O kad jis bujotų iki laisvės tėviškėje. Linkiu administracijai ir redakcijai sėkmės ir ištvermės!"

S. ŠALKAUSKAS, Toronto

ELEKTRONINIAI VALDOMAS NUOLATINĖS AUKŠTOS ĮTAMPOS GENERATORIUS

Čia aprašomas rentgenotechnikai skirtas nuolatinės aukštos įtampos generatorius yra vienas naujausių šioje srityje. Pastaruoju metu jis randa ypatingą pritaikymą naujai atsiradusioje rentgenotechnikos šakoje — rentgenokinematografijoje. Kad supratus šio generatoriaus veikimo savybes, panagrinėkime čia parodytąją schemą.

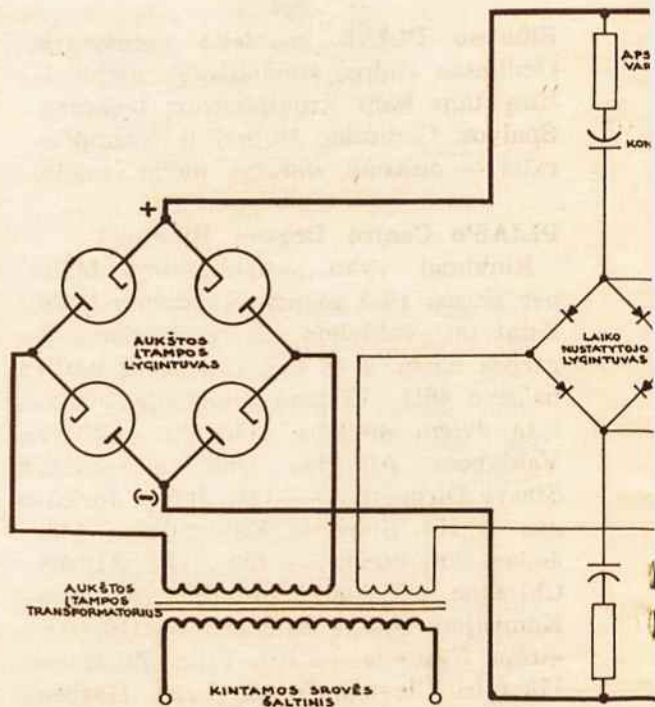
Schemas kairėje atvaizduotas aukštos įtampos transformatorius su keturiais lygintuvo vamzdžiais. Panaudoti keturi lygintuvo vamzdžiai todėl, kad toks jungimas duoda simetrišką išlygintos įtampos pasiskirstymą žemės potencialo atžvilgiu, kas yra labai svarbu aukštos įtampos izoliacijai. Filtruojantieji kondensatoriai, per apsaugines varžas sujungti su išlygintos įtampos poliais, panaikina išlygintos įtampos pulsavimus.

Panagrinėję dešinę schemas dalį lengvai suprasime, kaip įtampa tiksliai parenkama ir įjungžiama bei išjungžiama labai trumpam, griežtai ribotam laikotarpiui.

Lygintuvo apkrovimą sudaro rentgeno vamzdis su lygiagrečiai prie jo prijungtu didelės varžos potenciometru. Apkrovimas yra prijungtas per reguliavimo triodus. Triodų tinkleliai gauna įtampą iš aukšto dažnumo osciliatorių, veikiančių arti žemės potencialo, ir aukštos įtampos — aukšto dažnumo transformatorių, kurių antrinėse grandinėse indukuoti virpesiai yra sustiprinami ir išlyginami.

Pastebėtina, kad sistema yra visiškai

simetriška: viršutinė dalis skirta teigiamam sistemos poliui, apatinė — neigiamam. Nuo potenciometro varžos yra paimtas atsišakojimas, kurio įtampa yra proporcinga visai įtampai, ir sudaro tik mažą jos dalį. Šioji atsišakojimo įtampa yra sugretinama su kita stabilizuota ir kalibruota įtampa osciliatoriuje. Atsiradęs tarp tų įtampų potencialų skirtumas, kurios krypties jis bebūtų, paveikia osciliatorių, o šis savo keliu paveikia reguliavimo triodo tinklelio įtampą. To pasėkoje triodo "varža" atitinkamai keičiasi iki tokio laipsnio, kad potencialų skirtumas tarp pasirinktos ir atsišakojimo įtampos pranyksta, t.y. įtampa ant rentgeno vamzdžio polių prilygsta pasirinktai įtampai, nepriklausomai nuo apkrovimo dydžio. Čia panaudotas žinomas "Feed back" principas pulsavimams išlyginti:

NUOLATINĖS ĮTAMPOS GENERATORIAUS PRITAIKINTO

Be šios funkcijos reguliavimo triodai atlieka dar ir kitą uždavinį — aukštos įtampos įjungimą bei išjungimą. Tam tikslui atsiekti užtenka osciliatorių paveikti taip, kad reguliavimo triodo tinkelis įgautų tokį neigiamą potencialą, prie kurio elektronų srovė triode išnyksta.

Suglaudžiant kas pasakyta, elektroniniai reguliuojamas generatorius turi sekančius privalumus:

1. lengvas įtampos pasirinkimas,
2. visiškas įtampos pastovumas,
3. lengvas įtampos įjungimas bei išjungimas.

Šiuo būdu valdomas generatorius prie 140 kV įtampos ir apie 50 kW galimumo. Įjungimo laikas tęsiasi apie 0.01 sek..

(By courtesy of General Radiological Ltd., London).

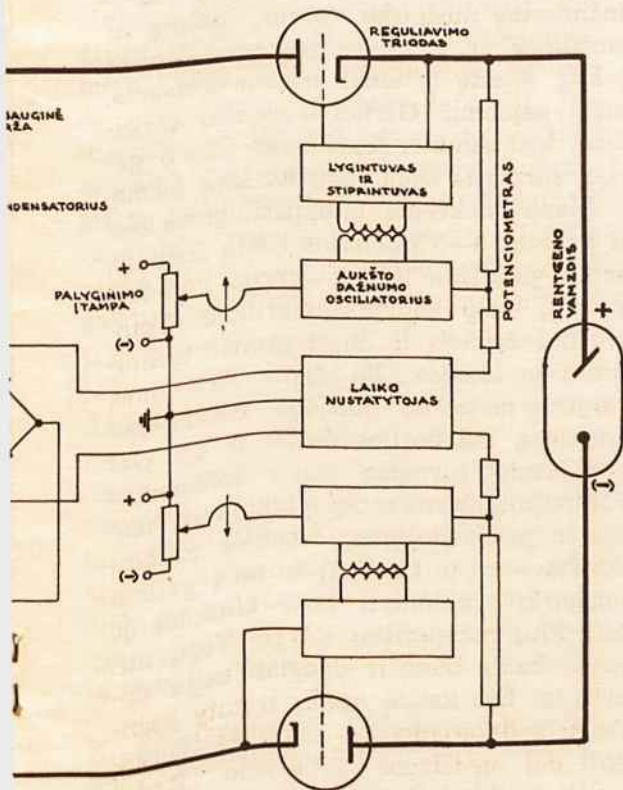
TERMINOLOGIJOS SKYRIUS

Redaguoja A. DIDŽIULIS

Tebebūdami tremtyje, atskirti nuo savo gimtojo kamieno mes labiau tolstame nuo savo gimtosios kalbos ir nuolat mažiau beįstengiame sudaryti ar surasti lietuviškų žodžių, kurie atitiktų savo prasme svetimose kalbose naudojamus techninius pavadinimus.

Ankstesniuose numeriuose TŽ yra davęs kiek lietuviškų pavadinimų kasdieninio naudojimo įrankių, kurie buvo įgiję pilietines teises V.D. Universitete, Aukšt. Technikos Mokykloje bei Amatų Mokyklose Lietuvoje. Tūlas laikas, praleistas Vokietijoje, vėl nublankino tuos terminus ir atgaivino pradėtus užmiršti vokiško žargono įrankių pavadinimus. Tačiau lietuviškiems terminams tai tik vargo pradžia. Tremtis čia, J. A. V., jiems dar didesnę žalą neša. Beveik kiekvienas tremtinis dirba techninį darbą ir susiduria su įvairiais pavadinimais. Daugumas jų niekada nėra girdėję lietuviškų įrankių pavadinimų, tad jiems dalinai lyg atleistina (tačiau ne inteligentams, kurie turėtų mokėtį iš bendrinės kalbos sudaryti žodį). Bet visiškai nedovanotina jei inžinierius naudojasi žargonu aiškindamas, pav., savo dirbamą darbą. Ypatingai didelę žalą daro tie, kurie, dėstydami dabartiniuose amato kursuose, vieton lietuviškų ir anglišku pavadinimų duoda "sulietuvinatą" anglišką įrankio pavadinimą netgi nedėdami pastangų atsiminti kaip jis lietuviškai vadinasi. Tuo būdu mūsų techniškoji kalba vis giliau grimsta į barbarizmų pelkyną, artindamasi prie visiškos pražūtis.

Kolegos, mes užimame vieną garbingiausių vietų lietuvių visuomenėje, mes mokome kitų profesijų žmones techninių specialybių, mes skleidžiame tech-

RENTGENO VAMZDŽIAMS TIPINĖ SCHEMA

nines žinias tarp savo artimųjų, mes sėjame techninį išsilavinimą vildamiesi praplėsti mus klausančiųjų akiratį, nešdami pažangą, kuri pravers ir čia ir atkurtoje Lietuvoje.

Tad nežalokime savo tautiečių ir "nepuoškime" savo gražiosios kalbos svetimomis įtartinos vertės plunksnomis.

—o—

T.Ž. redakcijoje gaunamoje korespondencijoje dažniausiai užtinkami svetimžodžiai ar svetimos raidės yra:

vietoje "ks" naudojama "x"	
siurblys	,, pompa
pramonė	,, industrija
dujos	,, gazas
skaičiuoti	,, kalkuliuoti
kvotimas	,, egzaminas
žarvaris	,, misingis
indas	,, tankas
pamatai	,, fundamentas
židinyš	,, fokusas
įcentrinė (jėga)	,, centrifugalinė
virinti	,, šveisuoti

Be to vieton literatūrinės "šilima" naudojama "šiluma". Dažnai sukeičiama žodžių "kaip" ir "negu" prasmė. Vieton "plastinis" dažnai sakoma "plastikinis." Visai naujas barbarizmas, naudojamas braižyboj, "vijufas" (view) vietoje "projekcija" kaip buvo priimta vadinti "vaizdas" (šoninis vaizdas, galinis vaizdas, viršinis vaizdas arba vaizdas iš viršaus).

D. ir B.

—o—

Red. atsakymas į p. "Rytnesijuoksi" laišką: panašaus turinio bevardžiai laiškai, liečiantieji bendrinės kalbos darymus, labiau tiktų bendrinei spaudai ir todėl T.Ž. nebus talpinami, tačiau laiškai techniškosios terminologijos klausimais yra labai pageidaujami.

Sekančiame numeryje bus pasisakyta betono terminologijos klausimu.

—o—

SKAITYTOJŲ LAIŠKAI

Žemiau ištisai dedamas TŽ administracijai atsiųstas bevardis laiškas iš Toronto, Ont. Canada.

Tenka girdėti daug verkšlenimų dėl T.Ž. Ta proga noriu pareikšti savo mintis dėl žurnalo. Juo greičiau užsidarys, bus daug sveikiau. Visai nėra tikslo leisti tokio pobūdžio TŽ, kokį mes matome dabar. Pinigų metimas kaip į vandenį ir tik leidėjų verkšlenimas ir daugiau nieko. Pagalvokite leidėjai ir sakysite, kad tiesa. Tame "TŽ" nieko nerandame gero: tik šiek tiek kronikos, kurią matome dienraščiuose, o koks inžinierius nusipirko namus, mašiną ar susituokė ar išvažiavo pas savo draugą į kitą miestą ir tenai vaišino coca-cola, visai neįdomu. Geriau nustokite verkšlenę, kad sunkiai leidžiamas TŽ, o geriau suraskite šiam žurnalui kitą formą.

Mano konkretus būtų pasiūlymas leisti į metus 4—5 numerius rimto žurnalo, ar net pradžioje 2—3 numerius į metus, panašų kaip leidžia Amerikoje Fotografijos žurnala ir duoti grynai technikinės medžiagos: šių dienų išradimus, naujus metodus, kuriuos naudojama šiandieną inžinierijos darbe ir t.t. Gal panašesnis žurnalas buvo leidžiamas Vokietijoje: buvo rodos planimetro teorija ir jo naudojimas; tekstilės mašinų skaičiavimas ir t.t. Tokį žurnalą galima nusipirkti ir laikyti savo bibliotekoje šalia kitų inžinieriškų knygų. Tegu numerio kaina būna ir daugiau negu doleris, tai bus nauda mums tremty esantiems inžinieriams ir nereikės verkšlenti dėl medžiagos sudarymo. Kodėl negalima būtų duoti vertimų iš techniško žurnalo, kurių šiandieną yra daug

svetimose kalbose. Dabartinį TŽ perskaitęs, geriau neperskaičius, tik per metus akimis išmeti į šiūkšlių dėžę. Esu tikras, kad taip darote ir jūs. Tad nesirkime leidimo liga ir veltui pinigų neaikvokime, nes sunkiai centas yra uždirbamas. Leiskite taip, kad būtų naudinga ir pateisinama. Sekmės!

DR. J. PAUKŠTELIS iš Indiana Harbor, JAV rašo:

Jūsų laikraštis yra labai gyvas ir įdomus. Nuolatos keliaš visas pasaulio naujenybes ir aktualijas, ypatingai iš technikos srities. Svarbiausia, kad visi klausimai svarstomi atsižvelgiant į tai kaip juos geriau galima būtų pritaikyti sugrįžus į mielą išsilaisvinusią tėvynę.

J. BUNDA iš Etiopijos, Addis Ababa rašo:

Širdingas dėkui už atsiųstus man Jūsų laikraščio numerius. Nežinau kas pasirūpino kad man Jūsų laikraštis yra atsiunčiamas... Man kaip technikui buvo tikrai didelis malonumas skaityti savo kalboje savo srities laikraštį. Radau daug pažįstamų pavardžių ir kelis antrašus gerų draugų buvusių viršininkų ir bendradarbių. Visoje Etiopijoje randamės trys lietuvių šeimos. Daktaras, kuris čia atvyko iš Australijos kad galėtų dirbti savo profesijoje, mokytojas, kaunietis, kuris ir čia mokytojauja. Man pirmus metus teko tiesti Addis Ababa vandentiekį, o dabar jau antrus metus dirbu privačioje firmoje paruošdamas įvairius techniškus projektus, daugiausia plantacijų reikalams. Uždarbis nekoks. Tarp kitko ir mokytojas ne kaip uždirba. Daktaras verčiasi bent kiek geriau. Vistiek visi trys norime iš čia bėgti. Iš atvykusių čia prieš 3 metus 15 pabaltiečių šeimų liko čia tik šešios.

K. Klasteras iš Medellin, Colombia, Pietų Amerika, rašo:

Kaip tik gavau Jūsų paraginimą užsisakyti T.Ž. tuojau pasiūliau visiems

kurie perka pas mane knygas užsisakyti. Kaip matote aš pasiekiau rekordą, nes nė vieno laikraščio tiek daug Medelline lietuviai neužsisako kiek T.Ž. Nors tiesioginiai Jūsų pavidimo neturėjau, bet ryžausi parinkti prenumeras. Jie visi man įmokės pinigų ir surinkęs tuojau Jums išsiųsiu. Inž. Dubauskas pageidautų gauti visus pereinū ir užpereinū metų numerius, bet ar tai įmanoma?...

“Quaestio” iš Chicagos klausia kaip suderinti jam iš Europos žinomus ir įprastus elementarinės sveikatos ir švares dėsnius su tuo ką jis mato Chicagoje:

Mažo paviršiaus, įkaitę šildymo radiatoriai teikia gyv. patalpoms perdėgintą orą; patalpose mėgiama per aukšta temperatūra; viršutiniai namų aukštai neizoliuoti; patalpos vėdinamos vasaros metu atidarant apatinės, o ne viršutinės langų dalys, o žiemos metu iš viso neatidaroma dėl antrųjų langų; ligoninėse lankytojai rūko palatose; įstaigose, dirbtuvėse ir namuose dažnai nesimato dienos šviesos, langus mėgiama užtamsinti visokiaisiais būdais, ir vietoje dienos šviesos dirbti prie nepakankamos dirbtinos šviesos; vienas greta kito suglaustai pastatyti namai neturi kapitalinės, pertveriančios sienos; ankštai sustatytuose namuose girdisi ką kaimynas daro; mieste matosi visur šiūkšlynai.

Kreipdamasis į architektus ir gydytojus laiškas baigiamas žodžiais:

“Būkite malonūs, gerbiamieji, panauginėkite kuo gi visa ši egzotika paremta”!?

—o—

Brookhaveno atominiame reaktoriuje yra 60,000 blokų grafito 2600 įvairių dydžių ir formos. Visi jie tiksliai apdirbti mašinomis ir sujungti nenaudojant kitos medžiagos.

—o—

“Technikos žodžio” skyrius

LAIVININKYSTĖ
ir ŽVEJYBA
LIETUVOS JŪRININKŲ SĄJUNGOS UŽSIENY ORGANAS

Redaguoja: Povilas Mažeika
110 Upton Ave., Providence.
Rhode Island

Jūrininkų Sąjungos atstovas prie
Technikos Žodžio Stasys Vainoras
1739 S. Halsted Str.
Chicago, Ill.

Tel. HAYmarket 1-6100

LAIVININKYSTĖS TERMINAI IR SĄVOKOS

Laivų stat. dipl. inž. L. Balsys

Mazgas ir Jūrmylė.

Greitį ženklinti jūreivystė turi taip pat savotišką vienetą. Tai yra mazgas, kuris yra lygus vienai jūrmylei per valandą; o jūrmylė yra lygi žemės pusiaujo vienos minutės lankui. Pusiaujo ilgiui esant 40.000 km., padalinę pastarąjį iš 360 x 60 minučių, rasime, kad jūrmylė lygi 1853 m arba 6080 pėdų. Mazgas kaip greičio vienetas yra kilęs iš jūreivystėje jau labai senai naudojamo greičiui matuoti prietaiso, logų vadina mo, kuris naujesniaisiais laikais pakeičiamas moderniais laivo greičio matavimo prietaisais.

Senoviškas originalusis logas esmėje susideda iš medinės apskritimo išpiovos kaladės, pritvirtintos prie lyno, ir bobino, ant kurio užvyniojamas lynas. Ant lyno įpinti mazgai, kurių tarpusavys atstumas (padalintas į penkias dalis) santykiauja su jūrmyle, taip kaip valanda su matavimo metu naudojamu matavimo laiko vienetu (14 ar 28 sek.). Kaladę išmetus į vandenį, ir pastarajai įsispyrus į vandenį, lynas pagal laivo greitį verčiamas atsivynioti nuo bobino. Laivo greitį matuojąs jūreivis seka

skaičių mazgų, atsivyniojančių nuo bobino per nustatytąjį matavimo laiko vienetą, tuo būdu surasdamas laivo greitį, kuris nusakomas anųo, nuo bobino atsivyniojusių lyno mazgų skaičium.

Jei laivas, leiskim, plaukia 10 mazgų (mz) greičiu, tas reiškia, jog laivas per vieną valandą nuplaukia 10 jūrmylių (jm) arba atstumą lygų 10-čiai pusiaujo minučių. Norint “sausumos žiurkei” susivokti, koks tai maždaug greitis jam įprastoje metrinėje arba “pėdinėje” sistemoje, tereikia mazgų skaičių padalinti iš dviejų, ir gaus apytikriai laivo greitį išreikštą metrais per sekundę (m/s) arba padauginti iš pusantro, ir gaus pėdomis per sekundę (FPS). Tokiu būdu laivas čia paduotame pavyzdyje nuplaukia per sekundę maždaug 5 metrus arba 15 pėdų.

Laivo išmačiai

Pravartu susipažinti ir su laivo pagrindinių išmačių apibrėžimais, nes čia galima turėti reikalą su laivo formos išmačiais nustatytais laivo rėmų (španių) išorės, maksimaliniais išmačiais, tonažo išmačiais ir klasifikacijos išmačiais. Patieksime čia tik dažniau užtin kamus.

Ilgis

Kuomet jūreivis kalba apie laivo ilgį, jis pirmoje eilėje turi galvoje laivo maksimalinį ilgį — atstumą nuo tolimiausio laivo taško priekyje iki atitinkamo užpakalyje, t.y. nuo laivo rago iki laivo dubens viršūnės. Panašiai ir su vandens kelių administracija bei jūrų teismais. Visiems šiems yra svarbus laivo maksimalinis ilgis norint išvengti susidūrimus ar avarijas naviguojant, k. a. stojant prie krantinių, plaukiant pro sliužas ir pan.

Laivų konstruktorius paprastai turi galvoje konstrukcijos ilgį, matuojamą ant pakrovimo arba konstrukcijos vandens tiesės nuo laivo rago skiauturės (števenio) priekinės briaunos iki dubens skiauturės arba dubens konturo užpakalinės briaunos. Tai laivo formos ilgis, kuris konstruktoriui reikalingas apskaičiuojant laivo vandens išspaudimą t.y. laivo svorį.

Laivo klasifikacijos ilgis nustatytas laivų klasifikacijos bendrovių yra labiausiai išidėmėtinas. Tai atstumas ant laivo pakrovimo vandens tiesės vasaros metu,—t.y. ant vandens tiesės, nustatytos laisvojo borto gulsčiojo brūkšnio,—nuo laivo rago priekinės briaunos iki dubens arba vairo atraminio stulpo užpakalinės briaunos. Jei nėra jokio vertikalinio dubens arba vairo atraminio stulpo, pav. balansinio vairo atveju, tai užpakaliniu matavimo tašku imamas susikirtimas su tiese, einančia per vairo ašį. Laivo klasifikacijos ilgis bendrai žymimas kaip "Ilgis Tarp Statmenų" (I.T.S.), angliškai pav. "Length Between Perpendiculars" (L.B.P.). Kadangi pasaulyje yra kelios klasifikacijos bendrovės, todėl šis ilgis su labai mažais nukrypimais, kurie pareina daugiau ar mažiau nuo laivo dubens formos, vienos ar kitos bendrovės gali būti aptartas ir kiek kitaip, kuriuo tikslu reikalui esant, patartina patikrinti atitinkamos klasifikacijos bendrovės tai-

sykles, nors esmėje aptarimas lieka toks, kaip aukščiau patiekta. Laivo klasifikacijos ilgis imamas pagrindan apskaičiuojant laivo tonažą, nustatant vietą laisvojo borto ženklui, ir t.t.

Plotis

Laivo pločio aptarime užtinkame dvi sąvokas. Laivo statybininkas ir klasifikacijos bendrovės matuoja laivo plotį ant rėmų (špantų) išorės; gi jūreivis ir vandens kelių administracija paprastai nustato maksimalinį plotį ant išorės laivo kiauto. Tačiau vis labiau įsigalioja pirmasis aptarimas plieniniams laivams, o antrasis paliekamas mediniams—kaip antai būrlaiviams.

Gylis

Laivo gylis yra vertikalinis atstumas ties laivo viduriu nuo viršutinės briaunos plokščio laivo dugno kylio plokštės arba sijinio kylio iki apatinės briaunos ano aukščiausio dėnio, kurio apklojimas dar prieina prie laivo borto. Paprastai pažymimi gyliai iki laisvojo borto dėnio, atsparumo dėnio arba bet kurio kito dėnio.

Gremzlė

Laivo gremzlė yra atstumas nuo kylio plokštės arba sijinio kylio viršutinės briaunos iki vandens tiesės, kuria laivas atitinkamu metu plaukia. Atitinkamais indeksais galima nurodyti gremzlę ties laivo viduriu arba ties ragu ir dubeniu, kai kyliis nėra horizontalus arba kai laivas dėl nevienodo krovinio išdėstymo neplaukia ant horizontalaus kylio.

Aukštis

Laivo aukštis—tai atstumas nuo laivo pakrovimo vandens tiesės iki aukščiausio laivo takelažo taško.

—o—

GELŽBETONINIŲ LAIVŲ PROBLEMA

Dr. Mykolas Slapšys

(Tęsinys iš Nr. 8 (29))

Žemiau spausdinama lentelė parodo statybos kainų santykį tarp gelžbetoninio ir metalinio to paties dydžio (4.800 BRT) burlaivių.

Burlaivis 75 x 14 x 8
4.800 BRT 2.450 NRT
600 HP.

Metalinis burlaivis
identišku išmieru.

	Svoris (to)	Kaina italų lyromis 1939m. kursų (1 anglų sv. — 92,1)	Svoris (to)	Kaina (idem)
Korpusas	265 (geležies) 1.600 (cemento)	1.200.000	1.200	3.390.000
Korpuso priedai	65	400.000	65	400.000
Pagalbinės mašinos	55	400.000	55	400.000
Takelažas	85	600.000	85	600.000
Variklis	60	1.000.000	60	1.000.000
Pakrovimo galia	2.670		3.335	
Darbo jėgos kaina		326.000		600.000
Galutinė kaina		3.274.000		5.190.000

Išvada: pakrovimo galia 2670 prieš 3335 — 80%, laivo kaina 1230 prieš 1550 — 80% (1 to). Tokiu būdu, statybos kaina yra 20% žemesnė, pakrovimo galia taip pat 20% žemesnė. Pakrovimo galia smarkiai išsilygina pervežant lengvas ir daug vietas užimančias prekes (mažiau 750 kg 1 m.) k. a. medvilnė, lentos ir t.t.

Pigiau atsieina greit gendančių prekių (vaisių, mėsos ir kit.) pervežimas, nes esant žemam cemento šilumos laidumo koeficientui, galima išvengti išlaidų susidarančių dėl šaldytuvų įrengimo.

Nors didesnis gelžbetoninio laivo svoris mažina jo greitį, bet užtat visiškai lygus jo korpuso paviršius smarkiai sumažina vandens pasipriešinimą judėjimo metu, kuomet metalinis laivas dėl kniedžių galvučių išsikišimo bei geležies lapų sudūrimo vandens pasipriešinimą padidina.

Užlaikymo išlaidos yra apytikriai 18% mažesnės, nes cementas nerūdija ir nereikalauja taip dažno perdažymo. Be to, prieš cemento visiškai nekimba jūrų gyviai, kurie taip vargina tropikiniuose vandenyse plaukiojančius metalinius laivus.

Gelžbetoninio laivo remontas yra šiek tiek pigesnis ir greitesnis. Kyla sunkumai užtaisant ištrupėjimus bei skylės, nes naujas cemento skiedinys nelimpa prie seno.

Dėl laivo amžiaus sunku tiksliai pasisakyti, tačiau daugumas autoritetų prileidžia esant nemažesni už metalinio laivo.

Bendroj išvadoj galima nustatyti tokį ekonomiškumo santykį tarp gelžbetoninio ir metalinio laivo maždaug 1:1,2, metalinio laivo naudai. Dėl šios priežasties bent šio meto sąlygomis gelžbetoninį laivą apsimokėtų statyti tik toms valstybėms, kurios neturi savų geležies išteklių, bet yra išvystę laivų statybos industriją ir jaučia didelį reikalą turėti pajėgų prekybos laivyną.

Paskutiniojo karo metu padaryta žymų pažanga, teigiamai pakeičiant cemento skiedinį, sumažinant laivo svorį ir atliekant kitus žymius patobulinimus, gelžbetoninių laivų privalumus žymiai pakėlė. Tačiau kaip ir kiekviena technikos naujiena, taip ir ši, negreit prasiškins sau platesnį kelią, juo labiau, kad didelė dalis priekaištų yra labai pagrįsta. Gausus nuomonių skirtumas sukelia aštrias diskusijas ir neleidžia įsigyti di-

desnio pasitikėjimo, todėl asmenys, gali investuoti į šią industriją kapitalus, dažnai privengia rizikos ir nuo to atsako.

Gelžbetoninių laivų ateitis galėtų būti šviesi tik tuo atveju, jei:

- 1) pavyktų svorio santykius priartinti prie 1:1,
- 2) draudimo bendrovė pareikštų didesnį pasitikėjimą,
- 3) ši industrija būtų remiama didesniais kapitalais.

Pirmoji, grynai techninio pobūdžio sąlyga, lydima kitų mažesnės vertės patobulinimų, galės išsipildyti gal ir labai greit, nes nuolat tęsiami bandymai duoda vis geresnius rezultatus. Antrąją ir trečiąją kliūtis pašalinti bent artimoje ateityje nėra ko tikėtis, kadangi tradicinis skeptiškumas technikos naujienoms visuomet yra gyvas, ypač tais atvejais, kai reikalas eina apie stambius kapitalus.

Būsimai laisvai Lietuvai gelžbetoninių laivų klausimas galėtų būti labai įdomus, nes reiks padėti daug pastangų dėl stipraus prekybos laivyno sukūrimo. Lietuvos ūkinio atsistatymo metu galima pramatyti nepaprastai aukštų laivų kainų ir menką jų pasiūlą. Todėl vertėtų įsirengti dokus ir naują prekybos laivyną liedinti iš lietuviško cemento.

(Pabaiga).

JŪRŲ MOKYKLA KAUNE

Prieš 30 metų Kaune, t.y. 1923 m. rudenį prie Aukštesniosios Technikos Mokyklos buvo atidaryta jūrų mokykla. Mokyklos svarbiausieji steigėjai: gen. Nagius-Nagevičius ir gen. T. Daukantas.

Veikė viena pirmoji — parengiamoji klasė, kurioje jūrų astronomiją ir anglų kalbą dėstė gen. T. Daukantas, navigacija—kapt. Suipys, jūrų praktika—kapt. Ausguridi (Nemo) armėnas iš Juodosios jūros, fiziką—kapt. inž. F. Reingardas ir laivų statybą inž. Šulcas.

Pirmuosius mokslo metus mokyklą lankė apie 24 asmenys. Vasaros atostogas 1924-tais metais mokyklos auklėtiniai praleido Klaipėdoje, Kopgalio tvirtovėje, kur turėjo irklinę—būrinę valtį, su kuria plaukiojo uosto ribose. Keletas mokinių, gavę jūreivio vietas prekybiniuose laivuose, išplaukė užsienin.

Antrus mokslo metus mokyklą lankė apie 16 mokinių, iš kurių 15 1925 metų vasarą išlaikę egzaminus, gavo stipendijas ir išvyko į Suomiją tęsti mokslo. Kadangi visi nebuvo plaukioję jūrų laivais, tai prieš įstojant į jūrų navigacijos mokyklą, turėjo atlikti praktiką. Iš Suomijos dalis mokinių išvyko į Hull'į,

dalis į Cardif'ą į Eriksono iš Mariehamn, didžiausio pasaulyje būrinų laivų savininko laivus. Į Barką "Olive Bank," 4400 B.R.T., pateko 8 mokiniai, iš kurių vėliau Hamburgo ligoninėje džiova mirė St. Kudirka ir du liko Australijoje. Į barką "Archibald Russell," 4400 B.R.T., pateko 7 mokiniai. Iš jų Atlanto vandenyne tragiškai žuvo Kazys Mėlinis. Bedirbdamas prie būrių ant kliverbomo, buvo bangų nuplautas į jūrą. Taip pat apsirgęs džiova, grįžęs į Lietuvą mirė Pr. Šaltenis.

Iš Suomijos Abo mokyklos. tolimojo plaukiojimo kapitonais tada grįžo: Daugys (dabar Chicagoje), Daugėla (išvežtas į Sibirą), Domeika (Venezueloj), Krikštupaitis (Chicagoje), Limba (dingęs karo metu), Marcinkus (Australijoje), Monkevičius (žuvęs karo metu), Rasiulis (New Yorke), Sliesoraitis (išvežtas į Sibirą). V. Babarskis (išvežtas į Sibirą).

Kauno Jūrų Mokykla daugiau neveikė ir buvę jos auklėtiniai daugiau jon negrįžo, bet po 2-jų metų plaukiojimo Eriksono laivais įstojo į Abo jūrų navigacijos mokyklą, kurią baigė 1930 m. ir grįžo į Klaipėdos uostą.

Kauno Jūrų Mokykla turėjo nemažos reikšmės vėliau besikūrusiam mūsų prekybos laivynui. Mokyklos iniciato-

riai ir lektoriai, grįžę į Lietuvą iš caro laivyno, nors tiesiogiai ir nebuvo jūrų tarnyboje, bet įsteigė mokyklą ir pritraukė jaunuolių, jūros entuziastų būrį, iš kurių vėliau susidarė kvalifikuotų jūrininkų brnaduolys Nepriklausomos Lietuvos prekybos laivynui ir Klaipėdos uosto tarnybai.

R.V.

NORVEGIJOS LAIVININKYSTĖ

Mažas savo gyventojų skaičiumi Norvegijos kraštas yra nuostabus savo sugebėjimu apvaldyti tokį milžinišką laivyną. Nežiūrint didelių pastarojo karo Norvegijai padarytų nuostolių, šiandien Norvegija yra prekybinė laivininkystėj vėl pasaulinė galybė.

Centralinio Norvegijos Statistikos Biūro patiekiamomis žiniomis, 1952 m. spalio mėn. 1 d., Norvegija turėjo 5617 laivų su 6.167.000 BRT. Tame skaičiuje yra visi prekybiniai laivai didesni už 25 BRT.

Norvegijos grynos pajamos iš prekybos laivyno važmų per pirmuosius 1952 metų 9 mėnesius buvo 1660 milijonų kronų. Laivų iš užsienio buvo pripirkta už 427 milijonus kronų ir užsieniui parduota už 210 milijonų kronų.

Nesenai vienas Norvegijos laivų draudimo ekspertas patiekė žinių apie Norvegijos laivyno vertę. Prieš 40 metų Norvegijos laivyno vertė buvusi 600 milijonų kronų ir brangiausio tuo laiku laivo vertė—1.2 milijonų kronų. Šiandien brangiausio laivo vertė siekia 25 milijonus kronų ir viso laivyno vertė sudaro 10.000 milijonų kronų — 1.430 milijonų dolerių. Laivyno plėtimas nėra sustojęs. Šiuo metu statomi ir užsakyti laivai bus baigti 1956-7 metais ir tada viso laivyno vertė sieks apie 18.000 milijonų kronų. Tatai sudaro 25% viso tautos turto.

Buvo paskelbta, kad Vakarų Vokietijai nugalėtojai vėl gražins 53 laivus, po karo paimtųjų iš vokiečių. Norvegai turėtų gražinti du nedidelius tanklaivius

ir vieną banginių medžiojimo didelį laivą. Norvegai apie tai nenori girdėti, nes esą tie laivai buvę karo metu vokiečių okupantų Norvegijos laivų statybos dirbtuvėse statyti iš norvegų išteklių, medžiagų ir darbo jėgos. Prisimenama kartu, kad karo metu žuvo 2.393.000 BRT Norvegijos laivyno ir, kad karo nuostolius išlyginant, norvegai tegavo tik 77.000 BRT, tai yra tik 3,25% nuostoto kiekio.

Norvegijos laivų savininkų sąjunga praneša, jog 1951 metais jų laivynas turėjo neto pajamų (atskaičius eksploatacijos išlaidas) iš užsieninių frachtų 1.300.000.000 kronų. Ši suma skirstoma šitai: amortizacija 600 milijonų kronų, palukanos 50 milijonų kronų, dividendai 40 milijonų kronų, mokesčiai valstybei 440 milijonų kronų. 170 milijonų kronų liko laivų savininkų dispozicijai, laivyno naujinimui ir plėtimui.

ŽUVINGUMO TYRIMAS Š. ATLANTE

Nesenai įvyko tarptautinės Š. Atlanto komisijos konferencija, kurioje dalyvavo dešimties kraštų atstovai. Svarbiausias tos konferencijos darbu buvo plano išdirbimas Š. Atlanto žuvingumo sąlygom iširti.

Daugiausia bus kreipiama dėmesio į industrinės žuvies rūšis, kaip atlantinė menkė ir jos giminaičiai, silkė ir svarbesnės pleksnių rūšys. Pagrindinis tyrimo tikslas atrasti migracijos kryptis ir kelius bei neršimo plotus ir laiką.

Tam tikslui numatyta panaudoti dvylika tyrimo laivų, kurių surinktus duomenis apdirbs dalyvaujančių kraštų jūrinės laboratorijos. Į šį darbą bus įjungta didokas skaičius įvairių kraštų mokslinio kadro.

Šiaurės jūra ichtiologiniu požiūriu yra Š. Atlanto dalis, be abejonės, ir ji kartu įeis į šį didelį tyrimų planą. Šiaurės jūra nepriklausomos Lietuvos žvejybos ūkiui būtų svarbus žvejojimo plotas, ypač silkų.

P.M.

IZRAELIO LAIVININKYSTĖ

Šiuo metu Izraelis jau turi laivyną iš 31 laivo su 112.000 NRT. Vienai didžiausiai bendrovei ZIM priklauso 26 laivai. Kiti savininkai smulkus, turi po keletą laivų. Izraelio laivyne dirba 1150 izraelitų jūrininkų ir 220 svetimšalių.

Šis laivynas sugebėjo aptarnauti per 1952 metus 27% Izraelio importo ir 18% eksporto. Be to, 200.000 tonų buvo pervežta svetimoj tarptautinėj rinkoj. Keleivių judėjime tautinis laivynas aptarnavo 66% per Izraelio uostus pereinančių keleivių: 29.000 atvykstančių ir 25.000 išvykstančių.

Bruto pelno Izraelio laivynas per 1952 metus turėjo 14 milijonų Izraelio svarų. Iš jų 10 mil. svarų iš prekių transporto, 2 mil. svarų iš tarptautinės transporto rinkos ir 1,5 mil. svarų iš keleivių pervežimo.

Laivų vadovų parengimui prekybos ir karo laivynams Haifos uoste atidarė akademią. Iki šiol ten veikė jūrų mokykla, kurios vietoj dabar bus akademiya, atsieit, pakeliamas tos mokyklos lygis ir laipsnis. Naujoji akademiya galėsianti priimti 400-500 studentų. Kursas užtruksiąs penkerius metus.

Žydai laivininkystės ūkiui ruošėsi rūpestingai iš anksto. Prieš karą Ostijoje (prie Romos) išlaikė privačią jūrų mokyklą, kurioje ruošėsi laivininkystei žydų jaunuomenė.

P.M.

JŪRININKŲ KRONIKA

Oto Augustinas būdamas Vokietijoje mokėsi laivų mechanikų mokykloje ir gavo c-4 laipsnį. Dabar plaukioja pirmuoju inžinierium Kanados laivu tarp Vancouverio ir Aliaskos.

Leopoldas Balsys, diplomuotas laivų statybos inžinierius ir architektas, mokslus ėjo Technische Hochschule Berlyne. Baigęs, buvo toje garsioje mokslo institucijoje vyresnioju asistentu ir,

dribdamas keletą metų su žymiaisiais vokiečių laivų statybos mokslininkais, įgijo daug patyrimo. Dabar gyvena Montrealyje ir dirba inžinierium Vickers laivų statybos dirbtuvėse.

Bronius Bagdžiūnas, buvęs jūrų mokyklos mokinys Flensburge, gyvena Montrealyje.

Kazys Šimbelis, buvęs jūrų mokyklos mokinys Flensburge ir trumpą laiką plaukiojęs vokiečių laivu, gyvena Toronte.

Adomas Rupšplaukis, mokėsi karo metu Vokietijoje jūrų mokyklos mašinų skyriuje. Įgijo trečio inžinieriaus (C3) patentą. Plaukiojęs ilgą laiką lietuvių laivais, o karo metu vokiečių prekybos laivyne. Dabar gyvena Toronte.

A. Keblys, ilgametis Liet. Jūrininkų Sąjungos Anglijos skyriaus pirmininkas, pernai persikėlė iš Anglijos į Kanadą. Apgailėstautina, kad jam išvykus pasibaigė ir skyriaus veikla Anglijoje, nesusiradus kito tokio aktyvaus jūrininko. Gyvena Montrealyje, kiek galėdamas ir dabar prisideda prie jūrinio propagandinio darbo.

Pajūris

Mūsų Sukaktuvininkai

PIJUS ZURIS

1953 spalio 16 d. Pijus Zuris, Amerikos lietuvis, pramonininkas susilaukė 60 metų amžiaus. Tiesi, laisva laikysena, atviras, žvalus žvilgsnis, stiprus ir energingas rankos paspaudimas duoda pagrindo įsitikinti, kad pionieriaus ir kovotojo dvasia nepažįsta ir nepripažįsta metų amžiaus.

P. Z. gimė Jono Zurio ir Barbaros Ziurienės-Karaliutės šeimoje 1893 m. spalio mėn. 16 d., Janaukos kaime, netoli Suvalkų Kalvarijos. Jau 1900 metų vasarą visa šeima iškeliauja į J.A.V., sekdamas prieš 2 metus ten persikėlusį tėvą.

Čia greitai tenka paragauti tikrai pionieriško gyvenimo anglių kasyklų rajone Kingston, Pa. Tėvui susirgus, vos dešimties metų sulaukęs Pijus jau turi sunkiai dirbti po 10 val. dienoje, kad padėtų savo tėvams ištikusius sunkumus nugalėti. Tačiau sunkiai dirbdamas jis vis dėlto randa pasiryžimo tęsti dar Lietuvoje vos tik pradėtą mokslo kelią. Po sunkios darbo dienos, P. Z. vakarais lanko mokyklą ir kiek galėdamas taupo pinigų tolimesniam mokslui.

Jau 1911 m. P. Z. įstoja į Wyoming Seminary aukštesniąją mokyklą ir ją per 3 metus pabaigia. Dalį mokslo metų ir visas vasaras atostogas jam tenka pašvęsti ne poilsiui, bet reikalingoms lėšoms sudaryti, imantis įvairiausių pasiūlytų darbų. 1914 m. P. Z. jau pradeda chemijos studijas Syracuse universitete ir 1918 metais jas sėkmingai baigia kaip chemijos inžinierius.

Tais pat metais P. Z. stoja karinėse tarnybose Camp Shelby, Mississippi. Čia jis perkeliamas į naujai sukurtą kariuomenės dalinį — chemical warfare diviziją, kurioje ir ištarnauja visą I-o pasaulinio karo laiką.

Pijus Zuris

Karui pasibaigus, P. Z. persikelia į New Yorką ir čia tampa vienu iš Lietuvos Atstatymo Bendrovės direktoriu. Kiek vėliau gauna vyriausio chemiko darbą Kenyon gumos įmonėje New Yorke. Dvejus metus toje įmonėje išdirbus, P. Z. komandiruojamas į Cleveland, Ohio, naujai įsteigti ir suorganizuoti cheminio tyrimo skyrių Sherwin-Williams dažų įmonėje. Pagal sutartį toje įmonėje išdirbęs 2 metus, jis pereina dirbti chemiku į Excelsior Varnish Co. įmonę.

Ieškodamas savarankiškos veiklos ir naujų kelių, 1926 metais įsteigia nuosavą cheminio tyrimo laboratoriją, pradėdamas bendradarbiauti su chemine pramone kaip patarėjas chemijos klausimais. Šis darbas jam gerai sekasi, ir greitu laiku susidaro ryšiai su įmonėmis net 10 valstybių. Deja, tas taip gražiai ir sėkmingai išaugęs darbas susi-

trukdė, kai 1932 metais laboratorijoj įvykusio sprogimo pasekmėje viskas tapo gaisro sunaikinta. Vėl viskas reikėjo iš naujo pradėti.

P. Z. pasuka nauju keliu — pereina į gamybos sritį. Jau 1933 m. jis įsteigia nuosavą dažų gamybos įmonę vardu Ace Laboratories. Karo metu čia buvo gaminamos karui reikalingos medžiagos, taikos metu ta įmonė gamina vietoj pramonei reikalingus dažus.

Tai tik keletas faktų iš sukaktuvininuko nueito kelio, kuris nuvedė jį iš Lietuvos kaimo į J.A.V. pramonininkų tarpą. Čia užaugęs, čia savo jėgomis mokslo pasiekęs, čia šaknis įleidęs ir gyvenime prasimušęs, P. Z! visada randa laiko aktingai dalyvauti PLIAS skyriaus Clevelande darbuotėje. Čia veikdamas jis nuolat sielojasi kaip sujungti ne tik visus inžinierius, bet ir visus lietuvius akademikus į vieną bendrą darnią šeimą, pajėgia atlikti daugybę mus laukiančių darbų.

Kolegai P. Z. sukakties proga nuoširdžiai linkime, kad jo dvasia ir pasiryžimas ir toliau jam taip gerai dar ilgus metus tarnautų, kad nė metų bėgis nepaveiktų jo jaunos dvasios. Ilgiausių darbingų metų.

P. D.

Š m. sausio 3 d. suėjo 75 metai Prof. inž. **Steponui Kairiui** (J. Kaminskas).

Tai nenuilstamas kovotojas už nepriklausomą, social-demokratinę Lietuvą nuo 1896 metų! 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės Paskelbimo Aktas Vilniuje buvo surašytas ir pasirašytas jo ranka.

Vienas iš Vytauto Didžiojo Universiteto kūrėjų ir ilgametis profesorius. Kapitalinio "Kanalizacija" veikalo autorius. Nepriklausomos Lietuvos miestų kanalizacijos ir vandentiekio modernizuotojas. Nepalaužiamas pogrindžio kovotojas caro laikais ir Lietuvos okupacijų metu. Atkentėjęs už Lietuvos lais-

vę okupantų kalėjimuose. Pirmas VLIK'o Pirmininkas. Lietuvos Ūkio atstatymo entuziastingas planuotojas. Tautos Fondo valdytojas.

Krištolinės doros ir principo žmogus, net jo politiniai oponentai pripažįsta kad, "tai žmogus ir su autoritetu ir su aureole." Prof. Kairys yra ALIAS Chicago skyriaus garbės narys nuo 1951—11—12 d. (nuo apsilankymo Chicagoje) ir Boston'o skyriaus garbės narys nuo 1952—1—19 d.

Šiuo metu, netekęs savo krašto, šeimos, sveikatos ir užtarnautos ramybės bei pensijos, gyvena svetimų malonėje, lyg užmirštas, netikrą rytojų, 403 Stanhope St., Brooklyn 37, New York. Tačiau prof. Kairio kovinga dvasia nepalūžo ir jis savo, kad ir silpnų, rankų nenuleidžia. Ilgiausių metų! **K.B.**

—o—

1953 m. rugpiūčio mėn. 20 d. inžinieriui **Juozui G. Sagevičiui** (Sagys) — Amerikos lietuviui, visuomenininkui, vienam iš ALIAS steigėjų, New York'o skyriaus garbės nariui suėjo 70 metų. J. S. gimė Kazlų kaime, Rūdodos valsčiuje, Marijampolės apskrityje. Baigęs Vilkaviškio pradžios mokyklą, dėdės Petro Daukšos buvo parengtas antrajam Veiverių mokytojų seminarijos kursui. Tėvų (Jurgis ir Katrė Daukšaitė) neturtas neleido jam tęsti mokslą. 1900-1903 m. jis padeda knygnešiui J. Navickui plauti lietuviškas knygas Suvalkijoje. Susipažinęs su garbinga Lietuvos praeitimi ir sužinojęs apie Amerikos lietuvių, 1903 m. birželio 20 d. J. S. atvyksta į JAV ir apsigyvena Ansonia, Conn. Sunkiai dirbdamas fabrike, vakarais mokosi anglų kalbos ir vėliau mašinisto amato. Liga, operacija ir tėvynės ilgesys 1907 m. jį gražina į Lietuvą, o iš ten į Minusinską, Sibire pas ten tarnaujantį dėdę P.D. Čia jis vėl privačiai mokosi ir rengiasi įstoti į Krasnojarsko Technikos Mokyklą. Išlaiko kvotimus,

Juozas G. Sagevičius-Sagys

bet dėl rusų policijos įtarimo į mokyklą neprimamas ir sugrįžta į Lietuvą. 1909 metų pavasarį vėl iškeliauja į JAV. Ap-sigyvenęs Waterbury, Conn., įstoja į State Trade Educational technikos mokyklą Bridgeport, Conn., kurią baigęs įgyja techniko-mechaniko specialybę. Nuo pat 1903 m. J. S. reiškiasi kaip visuomenininkas bei kultūrininkas. Organizuoja dramos ratelį ir jame vaidina, 1906 m. padeda organizuoti Lietuvių Socialistų Sąjungos kuopą Bridgeporte. Vėliau studento K. Lukošiaus (dabar advokato) įtakoje persiorientuoja iš socialdemokrato į tautininką. Aktyviai įsijungia į Tėvynės Mylėtojų Draugijos, SLA, Sandaros, o vėliau Tautininkų Sąjungos veiklą. Organizuoja suvažiavimus, arba juose atstovauja įvairias organizacijas, eidamas valdybos nario bei pirmininko pareigas. 1919 m., persikėlęs gyventi į Brooklyną, organizuoja "Lietuvių Mechanikų Sąryšį," kuriam pirmininkauja nuo 1919 iki 1922

m. Tuo laikotarpiu Sąryšyje buvo 36 kuopos su 1018 amatininkais. Surinkęs \$45,000 akcijų, kaipo Sąryšio įgaliotinis išvyksta į Lietuvą, kur 1921-22 m. suorganizuoja ūkio mašinų taisymo akcinę bendrovę "Mechanikas" Panevėžyje. 1940 metais bendrovė buvo likviduota, o kapitalo likutis, apie \$30,000 litų, buvo perduotas studentų, atsargos karininkų korporacijos "Ramovė" stipendijų fondui. 1928 m. suorganizuoja Lietuvių Tautininkų klubą Brooklyne, kuris ir dabar tebegyvuoja. 1949 m. birželio 3 d. J. S. bute susirenka 11 vietinių ir naujakurių inžinierių ir įsteigia Am. Liet. Inž. ir Arch. Draugiją New Yorke (vėliau persiorganizavusią į ALIAS). J. S. buvo išrinktas valdybon išdinininku ir tas pareigas pavyzdingiausiai eina nuo 1949 m. birželio 24 d., nepraleisdamas nei vieno susirinkimo. 1952 m. vasario 22 d. J. S. buvo išrinktas ALIAS New Yorke skyriaus garbės nariu. Be to, J. S. bendradarbiauja daugelyje lietuvių laikraščių, straipsnius ir korespondencijas pasirašydamas savo pavarde arba slapyvardžiais: Saulius, J. Svyrūnas, J. Praeivis, J. Judrys, Amatininkas ir kit. 1912 J. S. vedė Magdelenę Puodžiukynaitę ir turi išauginęs bei išmokslinęs 4 dukreles. Dabar J. S. gyvena savo namuose, 95-09 Woodhaven Court, Ozone Park 16, N.Y.

K. K.

—o—

Šiam straipsniui esant spaustuvėje gauta liūdna žinia, kad š. m. sausio 29 d. savo namuose, po sunkios pasikartojusios ligos mirė inž. J. G. Sagevičius. Palaidotas buvo vasario 1 d. St. Charles kapinėse, Farmingdale, Long Island, N.Y. Sausio 30 d. (šeštadienį) ALIAS New Yorke Skyrius atsisveikino su savo garbės nariu, vainiką prie karsto padėjo ir užuojautos žodį šeimai tarė skyriaus pirmininkas A. Maciūnas.

IŠ ALIAS CENTRO VALDYBOS VEIKLOS

Š. m. sausio mėn. 15 d. įvykusiame CV posėdyje galutinai nuspręsta skirti "Ištremtųjų ir Išvežtųjų Lietuvių Inžinierių" vardo stipendiją. Ji teko M. Bružui Karlsruhe's (Vokietijoje) Technische Hochschule 6-to semestro studentui—statybininkui, kuris savo studijas jau yra įpusėjęs ir kuriam bėra likę du semestrai išklaudyti, išsilaikyti valstybinius egzaminus ir atlikti diplomatinį projektą.

Stipendininkas ligi šiol vertėsi gana sunkiai savo lėšomis. Stipendija, kurios dydis \$65.00 per mėn. leis jam atsiduoti vien tik studijoms, nors 2 vasaros mėnesius stipendija nebus mokama. Kandidatų į stipendiją viso buvo 3, visi iš Vokietijos. Stipendija sudaroma iš inžinierių aukų ir jos pasisekimas labai priklauso ir priklausys nuo sąjungos narių nuoširdumo ir tolimesnės paramos. Šiuo žvilgsniu labai pavyzdingi yra New Yorko ir Bostono skyriai, kurie savo įnašus įmokėjo pilnai ir prieš laiką. Tikimasi, kad ir kiti skyriai artimiausioj ateity pasėks jų gražiu pavyzdžiu ir tuoj pat atsiskaitys su stipendijų fondu.

—o—

Dar šiais metais CV numato surengti visuotiną ALIAS suvažiavimą kurio proga galėtų būti išleistas padidintas

TŽ numeris su specialiais straipsniais. Norintieji patalpinti savo straipsnius tokiaame leidinyje jau dabar turėtų tai apsvarstyti.

IŠ UKRAINIEČIŲ INŽINIERIŲ VEIKLOS JAV

Išėjo žurnalas "Visti" No. 6 (34) 1953 m. lapkritis-gruodis. ("News of the Society of Ukrainian Engineers in America," published by the Society of Ukrainian Engineers in America Inc. 78 St. Marks Place, New York 3, N. Y.). Viso 1953 m. išėjo 4 numeriai, viso 80 (1952 m. buvo 104) puslapių 8 x 11 formato, kurių leidimui buvo išleista apie \$1,350. Žurnalas turi 700 egz. tiražą. Organizacijai priklausančių inžinierių, architektų, matininkų, miškininkų ir agronomų yra 325. Centras yra New Yorke, skyriai Philadelphijoje, Chicagoje ir Detroite. Pastarasis numeris pašvęstas draugijos veiklos apžvalgai bei statistikai ir N. Efremov'o straipsniui apie valentingumo kompensaciją su anglų kalbos santrauka.

ŠVEDIJOJE

TŽ žiniomis Švedijoje gyvena nemažas būrys lietuvių inžinierių bei architektų, kurie tačiau nėra organizuoti į PLIAS ir tik keli iš jų žino ir skaito TŽ —kviečiame juos visus prisidėti skaitymu ir leidimu.

Didžiai liūdėdami dėl Am. Liet. Inž. ir Arch. S-gos New Yorko Skyriaus garbės nario

INŽ. JUOZO G. SAGEVIČIAUS-SAGIO

mirties, jo šeimai reiškiamo nuoširdžią užuojautą.

ALIAS Centro Valdyba.

doms ir t.t. Ar atiteks bent kiek TŽ iki šiol išsiaiškinti neteko. Baliaus organizavime ir reklamavime daug pasidaravo valdybos pirmininkas J. Lenkevičius, išdinininkas J. Sakalauskas, narys I. Daukus ir kiti.

—○—

TŽ PRANEŠIMAI

Garbės prenumeratorių (aukavusių \$3 arba daugiau virš prenumeratos) ir prenumeratorių-rėmėjų (aukavusių \$1 iki \$3 virš prenumeratos) sąrašas bus paskelbtas sekančiame TŽ numeryje.

—○—

Naujoji TŽ spausdinimo technika leis ateityje gausiau iliustruoti laikraštį, todėl skaitytojais yra kviečiami siųsti įdomias nuotraukas bei brėžinius. Klišių gaminimas yra nebereikalingas.

ATITAIŠYMAS

TŽ Nr. 8 (29) pusl. 10 ir 11 nuotraukos yra iš ALIAS Chicagos Skyriaus gegužės mėn. 24 d. susirinkimo, ne iš ALTAS—29 d.

Sekantis TŽ numeris pasirodys š. m. kovo mėn. ir bus tokios pat apimties. Jis bus siuntinėjamas tik tiems, kurie bus apsimokėję skolas bei š. m. prenumeratą pagal žemiau duodamą pranešimą.

—○—

Inžinierių Balius — š. m. sausio 23 d. 6:30 val. p.p. Lions Building salėje, 4306 W. North Ave. antrame aukšte įvyko tradicinis ALIAS Chicagos skyriaus ruošiamas balius. Meninėje programoje dalyvavo neseniai studijas baigusi, dainininkė Roma Vilčinskaitė-Maslianikas ir muzikas A. Kučiūnas. Šokiams grojo J. Akelio profesionalų orkestras.

Balius visais atžvilgiais puikiai pasisekė ir dar kartą įrodė, kad gero skonio, plataus masto ir rinktinei publikai skirti inžinierių baliiai mūsų visuomenės yra su malonumu lankomi. Baliaus pelnas valdybos yra išskirstytas savišalpos fondui, stipendijos fondui, vasario 16 d. minėjimo aukai, raštinės išlai-

PRANEŠIMAS

Patikrinus TŽ atskaitomybę rasta, kad Tamsta esate skolingas už:

1951 metus	\$	-----
1952 metus	\$	-----
1953 metus	\$	-----
-----	\$	-----

VISO \$ -----

esate

Be to, pranešame, kad nesate sumokėję už 1954 metus \$----- prenumeratą. Pinigus voke, čekius bei pašto perlaidas prašoma siųsti adresuojant:

TZ c/o K. BURBA, 1023 N. Keystone Avenue
Chicago 51, Ill. USA.